

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

Důchodová reforma v ČR

Bc. Johana Janečková

© 2014 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra práva
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Janečková Johana

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Důchodová reforma v ČR

Anglický název

Retirement reform in the Czech Republic

Cíle práce

Cílem této práce je vyhodnotit platnou právní úpravu v oblasti důchodů, konkrétněji potom nutnost a důvody důchodové reformy. V praktické části jsou uvedeny případové studie příjmů v jednotlivých pilířích důchodové reformy.

Metodika

- shromáždění podkladů pro zpracování zadané práce
- analýza prostudovaných podkladů teoretické části práce
- získání podkladů pro praktickou část práce
- vyhodnocení získaných dat pro zpracování praktické části práce
- sumarizace výsledků a jejich vyhodnocení

Harmonogram zpracování

Sběr dat, vytvoření zadání práce do 30.6.2013

Vypracování teoretické části práce do 31.1.2014

Vypracování praktické části práce do 28.2.2014

Odevzdání práce dle závazných pokynů PEF ČZU

Rozsah textové části

60 - 80 stran

Klíčová slova

Důchod, důchodová reforma, penzijní systém, průběžný systém, princip solidarity, spoření, penzijní společnosti, I., II. a III. pilíř

Doporučené zdroje informací

Janda Josef, Zajištění na stáří: jak se co nejlépe připravit na podzim života, 1. vyd. - Praha : Grada Publishing, 2012. - 197 s., ISBN 978-80-247-4400-1

Ryba Jan a kol., Zákon o důchodovém pojištění a předpisy související, 1. vyd. - Praha : Orac, 1996. - 191 s., ISBN 80-901938-0-3

Syrový Petr, Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě, 1. vyd. - Praha : Grada Publishing, 2012. - 152 s., ISBN 978-80-247-4479-7

<http://www.cssz.cz/cz>

Další literatura po dohodě s vedoucím práce.

Vedoucí práce

Borská Jana, JUDr.

Termín odevzdání

březen 2014

JUDr. Jana Borská

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr. h. c.

Děkan fakulty

V Praze dne 8.11.2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Důchodová reforma v ČR" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 3. 2014

Bc. Johana Janečková

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Janě Borské za její odborné vedení a cenné rady, které přispěly k vyhotovení této diplomové práce.

Důchodová reforma v ČR

Retirement reform in the Czech Republic

Souhrn

Cílem této práce je vyhodnotit platnou právní úpravu v oblasti důchodů, konkrétněji potom nutnost a důvody důchodové reformy. Nejprve jsou vymezeny základní pojmy v oblasti důchodového systému a následně jsou vyhodnoceny problémy, které se reformou dají řešit. V neposlední řadě jsou charakterizovány jednotlivé pilíře důchodové reformy, její přínosy a nedostatky. V praktické části jsou uvedeny případové studie příjmů v jednotlivých pilířích důchodové reformy.

Summary

The aim of this thesis is to evaluate the current legislation on pensions. Specifically a need and reason for pension reform. First, the basic terms of the pension system are defined and subsequently the problems that can be addressed by the reform are evaluated. Last but not least there is characteristics of each pension reform pillar its benefits and drawbacks. In the practical part of this thesis can be found case studie of income in each pillar of the pension reform.

Klíčová slova: Důchod, důchodová reforma, penzijní systém, průběžný systém, princip solidarity, spoření, penzijní společnosti, I., II. a III. pilíř.

Keywords: Pension, retirement reform, pension system, continuous system, the principle of solidarity, savings, pension companies, I., II. and III. pillar.

OBSAH

1 ÚVOD.....	10
2 CÍL PRÁCE, METODIKA.....	12
2.1 Cíl práce.....	12
2.1.1 Teoretická část.....	12
2.1.2 Praktická část.....	12
2.2 Metodika.....	12
2.2.1 Teoretická část.....	12
2.2.2 Praktická část.....	13
3 LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	15
3.1 Česká správa sociálního zabezpečení.....	15
3.2 Důchod.....	15
3.2.1 Starobní důchod.....	15
3.2.2 Důchodový věk.....	16
3.3 Důchodové pojištění.....	17
3.4 Výpočet a výplata důchodu.....	19
3.4.1 Výpočtový a vyměřovací základ.....	19
3.4.1.1 Rozhodné období.....	20
3.4.2 Výplata důchodu.....	21
3.5 Legislativní rámec.....	21
3.5.1 Legislativní změny od ledna roku 2008.....	22
3.6 Nezbytnost důchodové reformy.....	25
3.7 Příprava důchodové reformy.....	27
3.8 Důchodová reforma.....	28
3.8.1 Malá důchodová reforma.....	28
3.8.2 Velká důchodová reforma.....	29
3.8.3 Reforma pilíř po pilíři.....	30
3.8.4 Důchodová reforma očima ekonoma Ondřeje Schneidera.....	39
3.9 Důchodové reformy v zahraničí.....	40
3.9.1 Maďarsko.....	41
3.9.2 Česká republika ve srovnání s již reformovanými zeměmi.....	42
4 PRAKTICKÁ ČÁST.....	44

3.1 Případové studie.....	45
3.2 Dotazníkové šetření	51
3.2.1 Vyhodnocení dotazníků	51
3.2.2 Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření.....	58
5 ZÁVĚR.....	60
6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	62
7 PŘÍLOHY	65

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Důchodový věk u mužů a žen.....	16
Tabulka č. 2: Domácnosti důchodců.....	18
Tabulka č. 3: Věková struktura obyvatelstva ČR	26
Tabulka č. 4: Rozdíly státních příspěvků a daňového zvýhodnění před a po roce 2013	36

Seznam případových studií

Případová studie č. 1	46
Případová studie č. 2.....	48
Případová studie č. 3	50

Seznam grafů

Graf č. 1: Schodek průběžného I. pilíře	27
Graf č. 2: Podíl osob 65 + na celkové populaci	41
Graf č. 3: Struktura respondentů podle pohlaví	52
Graf č. 4: Věková struktura respondentů	52
Graf č. 5: Vzdělání respondentů	53
Graf č. 6: Účastnictví respondentů ve II. pilíři důchodové reformy.....	53
Graf č. 7: Penzijní připojení se státním příspěvkem.....	54
Graf č. 8: Informovanost o změnách souvisejících s důchodovou reformou	54
Graf č. 9: Porozumění respondentů s důchodovou reformou	55
Graf č. 10: Rozdíly mezi II. a III. pilířem.....	55
Graf č. 11: Zhodnocení otázky “Kdo se o Vaše peníze postará lépe?”	56
Graf č. 12: Naplnění plánovaných prognóz	57
Graf č. 13: Obavy o naspořené peníze	57

Seznam použitých zkratk

EU – Evropská unie

CRS – Centrální registr smluv

ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

OSSZ – okresní správa sociálního zabezpečení

OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná

OVZ – osobní vyměřovací základ

PAYG – průběžný penzijní systém

ZDP – zákon o důchodovém pojištění

1 ÚVOD

Po více než dvou desetiletí po pádu komunismu se i Česká republika dočkala důchodové reformy. Tolik diskutovaná a z dlouhodobého hlediska velmi očekávaná a strategická reforma se dočkala přijetí zejména odborné veřejnosti. Ve svém zamýšleném nastavení však budí rozpaky, kdy na straně jedné je občany vnímána pozitivně, a to v tom smyslu, že se snaží přimět občany, aby se na stáří zajistili sami a na straně druhé potom určitým způsobem zkličuje některé jedince přísnými nařízeními, kterými lze rozumět například věkově omezený vstup do II. pilíře či nemožnost z něj vystoupit.

Díky demografickým statistikám lze velmi dobře odhadnout přibližné věkové složení populace za desítky let a tak vlastně i předvídat jakýsi budoucí vývoj důchodového systému. Zejména nepříznivý demografický vývoj v České republice zapříčinil, že důchodová reforma byla již několik let doslova naspadnutí.

“Podle Ústavy ČR má každý právo na důstojné a přiměřené zabezpečení ve stáří. Základním úkolem demokratického státu je zajistit prosperitu budoucím generacím. Prognózy budoucího vývoje ukazují, že je nutné provést řadu reforem, které povedou ke stabilizaci sociálního systému. Paralelně se zvyšovanou průměrnou dobou dožití se musí zvyšovat i věková hranice odchodu do důchodu” (Čevela, Kalvach, Čedelová, 2012, str. 153).

Je tedy zřejmé, že bez důchodové reformy nelze situace ve smyslu zajištění optimální výše důchodu dlouho udržet. Důchodová reforma je tedy potřebná, načemž se shodne naprostá většina nejen odborníků, ale i široké veřejnosti, která vezme v úvahu již zmiňovaný demografický vývoj. I přes tento shodný názor existují však interpretace, které se s důchodovou reformou úplně neztotožňují a její realizaci vidí jako jeden z kroků vedoucích k tomu, aby Česká republika, ještě v závilosti na jiných faktorech, cca v průběhu 15 let vyhlásila státní bankrot. Mezi tyto odpůrce patří zejména známí ekonomové, manželé Markétá Šichtařová a Vladimír Pikora, kdy ve svém díle *“Všechno je jinak, aneb co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti”*, zmiňují nevýhody důchodové reformy a negativně také hodnotí neméně důležité angažmá v Evropské unii. Po přečtení této publikace, která je psána velmi čtivým způsobem, se člověku může zdát, že vše je skutečně

jinak, než je národu interpretováno. Toto je však ponecháno na posouzení každého z čtenářů.

Tato práce podává ucelený přehled o průběhu důchodové reformy, ukazuje její nejen stinné ale také kladné stránky a v neposlední řadě samotnou její realizaci a průběh, a to i v kontextu s reformami již realizovanými v zahraničí.

2 CÍL PRÁCE, METODIKA

2.1 Cíl práce

2.1.1 Teoretická část

Cílem teoretické části práce bude zpracování základní právní úpravy problematiky důchodového systému a následné vyhodnocení platné právní úpravy v oblasti důchodů. Dílčím cílem bude popsat jednotlivé pilíře důchodové reformy, její přínosy a nedostatky, dále nutnost a důvody důchodové reformy a následně budou vyhodnoceny problémy, které se reformou dají řešit.

2.1.2 Praktická část

Cílem praktické části diplomové práce bude na základě zpracování případové studie příjmů v jednotlivých pilířích důchodové reformy, vyhodnotit výhodnost či nevýhodnost účasti v nově vzniklém systému, tedy ve II. pilíři, v závislosti na ukazatelích jako je zejména věk a výše hrubé mzdy účastníků. K doplnění celkového cíle praktické části bude dílčím cílem této práce vyhodnotit, formou dotazníkového šetření, hypotézu, zda „*Je široká veřejnost informována o důchodové reformě respektive o změnách, které s sebou přináší?*“. Důvodem pro stanovení takto znějící hypotézy byl předpoklad, že neinformovanost případně desinformovanost veřejnosti může být jedním z důvodů, proč se II. pilíř netěší přílišné účasti.

2.2 Metodika

Metodika, podle které bude postupováno při zpracovávání této diplomové práce, se bude měnit s plněním dílčích úkolů, které budou směřovat k naplnění stanovených cílů.

2.2.1 Teoretická část

Ke zpracování teoretické části diplomové práce budou v první řadě shromážděny podklady nutné ke zpracování zadané práce, a to zejména v tištěné a elektronické podobě. Z legislativy se bude jednat zejména o zákony, konkrétně zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení

č. 582/1991 Sb.. Velká část informací k dané problematice bude získávána prostřednictvím internetových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí a České správy sociálního zabezpečení. Některé další informace budou získávány prostřednictvím internetových článků, na které bude následně odkazováno. Teoretická část bude zpracována formou literární rešerše s odkazy na veškeré použité zdroje. Po prostudování podkladů bude provedena jejich analýza a následně rozřídění podle klíčových znaků charakterizujících jejich rozdělení do skupin a následně excerpci bude popisnou metodou zpracována teoretická část práce.

2.2.2 Praktická část

Praktickou částí budou ověřeny teoretické poznatky získané v teoretické části práce a budou aplikovány na konkrétní případy v praxi. Praktická část diplomové práce bude rozdělena do dvou částí. První část bude obsahovat případové studie, jako jednu z forem kvalitativní metody, příjmů v jednotlivých pilířích důchodové reformy, které budou prováděny prostřednictvím internetových kalkulaček Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen MPSV). V druhé části této práce bude vyhodnocena hypotéza, zda „*Je široká veřejnost informována o důchodové reformě respektive o změnách, které s sebou přináší?*“, a to prostřednictvím dotazníkového šetření.

2.2.2.1 Případové studie

Do internetových kalkulaček MPSV budou nejprve zadány počáteční údaje nutné pro výpočet, kterými budou: rok narození účastníka, pohlaví, hrubá mzda účastníka a požadovaný výnos. V případě výnosu bude možné volit od výše 2% až do výše 7% výnosu. Zadané údaje nebudou charakterizovat žádné konkrétní osoby a budou zcela smyšlené, zvolené pouze pro účely zpracování této diplomové práce. Po zadání těchto údajů do důchodové kalkulačky Ministerstva práce a sociálních věcí bude vyobrazena výše státního důchodu a důchodu v případě účasti ve II. pilíři. Tyto výsledky budou doplněny o komentáře autora této diplomové práce a z toho budou následně vyvozeny závěry. Případové studie budou celkem tři. V případové studii č. 1 budou nastaveny parametry následovně: rok narození: 1959, pohlaví: žena se dvěma dětmi, výše hrubé mzdy: 25 000 Kč, a výnos byl zvolen do výše 5%. V případové studii č. 2 budou nastaveny parametry osoby mladší s vyšším příjmem jako poukázání na výhodnost dlouhodobého

spoření, a to: rok narození: 1983, pohlaví: muž, hrubá mzda, vyšší než průměrná: 35 000 Kč a výnos do výše 4,5%. V pořadí třetí případová studie se bude navracet ke studii první, tedy obsahující stejné parametry kromě hrubé mzdy, kdy bude uvažována průměrná hrubá mzda v ČR, dle ČSÚ 21 331 Kč, a to za 3. čtvrtletí roku 2013.

2.2.2.2 Dotazník

Pro naplnění dílčího cíle bude nutné získat informace od široké veřejnosti se zaměřením na hypotézu, zda „*Je široká veřejnost informována o důchodové reformě respektive o změnách, které s sebou přináší?*“. Při konstruování dotazníku budou nejprve nastaveny technické parametry, které určí celkový vzhled dotazníku. Pro dotazníky budou vytvořeny otevřené, polootevřené a uzavřené otázky. Polootevřené otázky se vyskytují v případě, že by chtěl respondent svou odpověď doplnit. Vzhledem k rozsahu zkoumané problematiky bude zvoleno 12 otázek, což je pro daný výzkum dostačující. Z důvodu klasifikace dle věku, pohlaví a vzdělání budou tato kritéria zařazena v úvodu dotazníku. Hlavní zásadou při konstruování otázek bude jednoznačnost, srozumitelnost a stručnost. Otázky v dotazníku budou řazeny od jednodušších po složitější, které budou vyžadovat hlubší zamyšlení respondentů. Dotazníky budou poskytnuty prostřednictvím internetových stránek k tomu určeným, dostupné budou na www.survio.com. Odkazy na dotazníky budou rozesílány prostřednictvím emailu a sociálních sítí. Jednotlivé otázky budou vyhodnoceny autorem nejen slovně, ale i graficky, a to prostřednictvím grafů vytvořených v MS Excel.

V závěru práce bude metodou komparace provedeno vyhodnocení teoretických poznatků ve vazbě na praktické poznatky získané z případové studie a doplnění dotazníkovým šetřením. V závěru práce bude provedeným vyhodnocením stanoven nejoptimálnější způsob využití obsahu důchodové reformy.

3 LITERÁRNÍ REŠERŠE

V této části jsou vymezena teoretická východiska, která jsou nezbytná pro správné pochopení a kompletnost problematiky důchodové reformy.

3.1 Česká správa sociálního zabezpečení

Česká správa sociálního zabezpečení je jedinou a největší finančně správní institucí státní správy ČR. V oblasti důchodů se jedná o stěžejní instituci státní správy. ČSSZ rozhoduje o dávkách důchodového pojištění a zajišťuje výplaty těchto dávek, o povinnostech občana jak nakládat s dávkami důchodového pojištění, např. vrátit dávku je-li vyplacena v nesprávné výši atp., o odvoláních ve věcech, v nichž v prvním stupni rozhodla okresní správa sociálního zabezpečení (dále jen OSSZ), o převodech důchodových práv a podobně. Dále vede registr pojištěnců důchodového pojištění, zajišťuje podklady k posuzování zdravotního stavu, jedná před soudy v případech přezkoumávání rozhodnutí ve věcech sociálního zabezpečení a podobně (Arnoldová, 2012).

3.2 Důchod

Důchod lze v obecné rovině definovat jako druh příjmu, který pobírá osoba k tomu oprávněná. V České republice rozlišujeme 4 druhy důchodů: Starobní důchod (možnost předčasného starobního důchodu), invalidní důchod (plný nebo částečný), vdovský či vdovecký důchod a důchod sirotčí (Peníze.CZ, 2014). Podrobněji vysvětlen zde bude pouze důchod starobní.

3.2.1 Starobní důchod

„Starobní důchod představuje základní dávku důchodového pojištění“ (Příb, 2011, str. 61). Nárok na tento druh důchodu má každá osoba, jenž splňuje věk odchodu do důchodu a platila, po dobu nezbytnou pro přiznání důchodu, pojištění. Od 1. 1. 2010 došlo ke změnám zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Nově byl stanoven důchodový věk, potřebná doba pojištění a také výše tohoto důchodu. Vedle nároku na starobní důchod před dosažením důchodového věku rozlišuje právní úprava nároky na starobní důchod stanovené následovně:

- ust. § 29 odst. 1 zdp¹ – starobní důchod při dosažení důchodového věku
- ust. § 29 odst. 2 zdp – tzv. poměrný starobní důchod
- ust. § 29 odst. 3 zdp – starobní důchod při získání 30 let pojištění
- ust. § 29 odst. 4 zdp – starobní důchod při splnění podmínek nároku na invalidní důchod
- ust. § 29 odst. 5 zdp – starobní důchod při zániku nároku na invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně (Česká správa sociálního zabezpečení, 2013).

3.2.2 Důchodový věk

ČSSZ rozlišuje věk odchodu do důchodu:

- u pojištěnců narozených před rokem 1936, kde k žádné změně nedochází: u mužů činí hranice odchodu 60 let a u žen od 53 do 57 let v závislosti na počtu vychovaných dětí
- u pojištěnců narozených v období 1936 až 1977, jak demonstruje následující tabulka

Tabulka č. 1: Důchodový věk u mužů a žen

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 - 4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m

¹ zdp – zákon o důchodovém pojištění

1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64r+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63+2mr	61r+8m
1966	65r+2m	65r+2m	65r+2m	65r+2m	63r+8m	62r+2m
1967	65r+4m	65r+4m	65r+4m	65r+4m	64r+2m	62r+8m
1968	65r+6m	65r+6m	65r+6m	65r+6m	64r+8m	63r+2m
1969	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+2m	63r+8m
1970	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+8m	64r+2m
1971	66r	66r	66r	66r	66r	64r+8m
1972	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	65r+2m
1973	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	65r+8m
1974	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+2m
1975	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m
1976	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m
1977	67r	67r	67r	67r	67r	67r

Zdroj: ČSSZ, www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni_duchody.htm

U ročníků narozených po roce 1977 se věk odchodu do důchodu stanoví tak, že se k věku 67 přičte počet kalendářních měsíců, který odpovídá dvojnásobku rozdílu mezi rokem narození a rokem 1977. *Př.: Pojištěnec narozený v roce 1979, jehož rozdíl od data narození a rokem 1977 činí 2roky * 2 (neboť jde o dvojnásobný rozdíl) = 4, půjde do důchodu ve věku 67 let a 4 měsíc (Česká správa sociálního zabezpečení, 2013).*

3.3 Důchodové pojištění

Základní důchodové pojištění se skládá ze dvou částí. První tvoří povinné základní důchodové pojištění, které zabezpečuje všechny ekonomicky aktivní osoby, při čemž existují odchylky pro tzv. silové resorty, do kterých spadají např.: vojáci, policisté, hasiči

a celníci. Druhá část je představována dobrovolným doplňkovým penzijním připojištěním se státním příspěvkem, které je dnes považováno za tzv. III. pilíř (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2009).

Téměř všechny země rozkládají penzijní systém mezi státní a soukromý sektor. Česká republika je charakteristická vyšším poměrem vyplacených penzí z průběžně financovaného státního systému oproti soukromému tedy dobrovolnému spoření, jak dokazují čísla z roku 2009 (tedy v době před reformou), kdy z průběžného systému (PAYG tzn. Pay-as-you-go) bylo vyplaceno 49,7% penzí oproti 11,6% z dobrovolného spoření, z celkového počtu 61,3% penzí.

Tradiční pay-as-you-go systém je řízen veřejně a je jedním z nejčastějších formálních penzijních uspořádání v Evropě. Výše dávky je definována pomocí předem stanoveného vzorce. Mezi zaplacenými příspěvky a vyplacenými dávkami neexistuje přímá souvislost (Henseleit, Hosauer, 2004).

V odborném měsíčníku České správy sociálního zabezpečení je uvedeno, že důchodci v Česku mají 95% svých příjmů od státu. Z jiných zdrojů pocházejí 3% jejich příjmů a poslední 2% si důchodci přivydělají. Od roku 1993 do roku 2010 se podíl peněz, které důchodci dostávají od státu, mírně zvýšil, pracovní příjmy se naopak snížily a ostatní zdroje se příliš nezměnily. Pro znázornění je zde uvedena tabulka.

Tabulka č. 2: Domácnosti důchodců

Domácnosti důchodců

Propočty z dat ČSÚ	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Pracovní	4,0	4,1	3,4	2,7	3,1	2,8	3,1	2,8	3,0
Sociální	92,1	92,3	92,5	93,6	93,8	94,4	94,2	94,8	93,7
Ostatní	3,9	3,6	4,1	3,7	3,1	2,8	2,7	2,4	3,3

Propočty z dat ČSÚ	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pracovní	2,6	3,0	2,9	2,6	2,1	2,2	2,0	1,9	2,0
Sociální	94,8	94,4	95,2	94,8	95,0	94,4	94,0	95,1	95,1
Ostatní	2,6	2,6	1,9	2,6	2,8	3,4	4,0	3,0	2,9

Zdroj: elektronický text MPSV - Vývoj vybraných ukazatelů životní úrovně v letech 1993 až 2011, www.mpsv.cz/cs/9344

Průběžný důchodový systém (PAYG) je založen na principu solidarity. Tento princip spočívá v tom, že lidé v produktivním věku přispívají, poměrnou část, na penze

spoluobčanů v důchodovém věku. Příspěvky jsou vybírány formou zákonného sociálního pojištění, na které se skládají jak zaměstnanec, tak i zaměstnavatel (Šulc, 2005). Všichni pracující občané se tak podílejí na výplatě penze současných důchodců. Za rok 2011 však skončil důchodový systém schodkem necelých 40 miliard korun. Peníze na důchody museli být hrazeny i z jiných státních zdrojů. Pro občany v důchodovém věku představují státní penze určitou jistotu, protože vlastní úspory občanů by byly nedostatečné (Finance.CZ, 2003).

V roce 1998 se český důchodový systém rozšířil o možnost dobrovolného důchodového připojištění a také vznikl systém zaměstnaneckého připojištění, které se s cílem motivace stalo daňově podporované (Tomeš, 2001).

3.4 Výpočet a výplata důchodu

Důchod se skládá ze dvou složek, a to základní výměry, která je pevně stanovena částkou 2 330 Kč za měsíc, a druhou složkou je výměra procentní, která se stanovuje individuálně z výpočtového základu získané doby pojištění (Česká správa sociálního zabezpečení, 2013).

3.4.1 Výpočtový a vyměřovací základ

Výpočtový základ se určí redukcí osobního vyměřovacího základu (dále jen výdělku), což je měsíční průměr úhrnu ročních výdělků pojištěnce za rozhodné období. Vyměřovacím základem po roce 1995 je vyměřovací základ pro stanovení pojistného na sociální pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a za dobu před rokem 1996 hrubý výdělek stanovený pro účely důchodového zabezpečení.

Redukce osobního vyměřovacího základu

Rok 2013:

do 11 389 Kč	zápočet plně
nad 11 389 Kč do 30 026 Kč	zápočet 27%
nad 30 026 Kč do 103 536Kč	zápočet 19%
nad 103 536 Kč	zápočet 6%

Pro rok 2014 jsou plánovány redukční hranice následovně:

do 11 389 Kč	zápočet plně
nad 11 389 Kč do 30 026 Kč	zápočet 26%
nad 30 026 Kč do 103 536 Kč	zápočet 22%
nad 103 536 Kč	zápočet 3%

(Česká správa sociálního zabezpečení, 2013).

Bližší jsou výpočty výše důchodu rozpracovány v praktické části.

3.4.1.1 Rozhodné období

Dle zákona o důchodovém pojištění č. 155/1995 Sb., § 18, odst. 1, je rozhodným obdobím rozuměno období, které začíná kalendářním rokem bezprostředně následujícím po roce, ve kterém pojištěnec dosáhl 18 let věku, a končí kalendářním rokem, který bezprostředně předchází roku přiznání důchodu, pokud není dále stanoveno jinak.

V odstavci 2 téhož zákona se uvádí: „*Pokud roku přiznání důchodu bezprostředně předchází kalendářní rok, v němž pojištěnec dosáhl 18let věku, jsou rozhodným obdobím tyto dva kalendářní roky. Přiznává-li se důchod ode dne, který spadá do kalendářního roku, v němž pojištěnec dosáhl 18 let věku, je rozhodným obdobím tento kalendářní rok. Podle předchozích vět se postupuje, pokud doba mezi dosažením 18 let věku a dnem, od kterého se přiznává důchod, přesahuje 30 dnů, a není-li celá doba mezi 18. rokem věku a dnem, od kterého se přiznává důchod, vyloučenou dobou.*“

V případě, že doba mezi dovršením 18 let věku a dnem, od kterého je důchod přiznáván, nepřesahuje dobu 30 dnů, nebo je-li celá doba mezi 18 rokem věku a dnem, od kterého se přiznává důchod, vyloučenou dobou, anebo přiznává-li se důchod pojištěnci mladšímu 18 – ti let, jsou rozhodným obdobím rok přiznání důchodu a předcházející roky, v nichž měl pojištěnec vyměřovací základ. Tak je uvedeno v posledním odstavci zákona o důchodovém pojištění: „*Do rozhodného období se nezahrnují kalendářní roky před rokem 1986. Není-li však v takovém rozhodném období aspoň pět kalendářních roků*

s vyměřovacím základem pojištěnce (§ 16 odst. 3 a 8), prodlužuje se rozhodné období před rok 1986 postupně tak, aby zahrnovalo ještě jeden takový rok, nejvýše však kalendářní rok bezprostředně následující po roce, v němž pojištěnec dosáhl věku 18 let.“

3.4.2 Výplata důchodu

Příjemcem důchodu je oprávněná osoba, její zástupce, anebo zvláštní příjemce. Při podání žádosti o výplatu důchodu si pojištěný zvolí způsob výplaty, který může kdykoliv u ČSSZ změnit. Důchod je vyplácen buď v hotovosti prostřednictvím České pošty na adresu oprávněného nebo bezhotovostním převodem na bankovní účet klienta. Výplaty důchodů jsou ČSSZ zajišťovány i do ústavů sociální péče.

Od 1. 1. 2010 je příjemce důchodu (prostřednictvím České pošty) povinen hradit náklady plátce důchodu za poukazy splátek důchodu vyplácených v pravidelných lhůtách. Tato povinnost se vztahuje pouze na poživatele důchodu, kterým byl důchod přiznán po datu 1. 1. 2010. Náklady, které musí poživatel důchodu hradit činí 21 Kč za každou splátku důchodu. Tato částka je již sražena ze splátky klienta, jemuž je vyplácen o tuto částku snížený důchod (Česká správa sociálního zabezpečení, 2013).

3.5 Legislativní rámec

Důchodový systém jak jej známe z dob před reformou, začal vznikat již v devadesátých letech 20. století, kdy byl završen přijetím zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který vstoupil v platnost 1. ledna 1996. Podle tohoto zákona, jsou osoby, které se účastní tohoto pojištění, zajišťování v situacích jako je stáří, invalidita a úmrtí. Tehdy vzniká nárok na výplatu daného důchodu. Důchodové pojištění je spolu s nemocenským součástí sociálního zabezpečení tj. zákon č. 582/1991Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (Česká správa sociálního zabezpečení, 2013). I za účinnosti zákona o důchodovém pojištění však docházelo k řadě dalších reformních kroků. Doplňkové dobrovolné pojištění upravuje zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem s čímž, může souviset i zákon o pojišťovnictví č. 277/2009 Sb., neboť existuje řada dalších možných forem zabezpečení poskytovaných prostřednictvím pojišťoven. Co se týká financování, to je obsaženo v zákoně č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1993 a stanoví zejména základní důchodové pojištění,

organizaci a provádění důchodového pojištění a pojistné (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011).

3.5.1 Legislativní změny od ledna roku 2008

Nařízení vlády č. 256/2007 Sb. – Od ledna 2008 se zvýšila základní výměra důchodů na 1 700 Kč a procentní výměra vyplácených důhodů o 3%.

Nařízení vlády č. 257/2007 Sb. – Tímto nařízením byl stanoven všeobecný základ za rok 2006 (20 050 Kč), zvýšeny redukční hranice na 10 000 a 24 800 Kč a byla stanovena výše přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2006 (1,0753).

Nařízení vlády č. 258/2007 Sb. – Od ledna 2008 se zvýšily příplatky k důchodu o 3% částky příplatku, která náleží ke dni, od něhož se příplatek zvyšuje.

Zákon č. 261/2007 Sb. – Tímto zákonem byl rozšířen okruh osob účastných základního důchodového pojištění prostřednictvím institute náhradních dob pojištění, a to o osoby pečující o osobu mladší 10 let, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni I. Dále bylo tímto zákonem stanoveno, že úhrn vyměřovacích základů pojištěnce za jednotlivý kalendářní rok po roce 2007 nesmí být vyšší než maximální vyměřovací základ pro pojistné.

Zákon č. 178/2008 Sb. – Tento zákon stanovil podmínky pro zvýšení důchodů v mimořádném termínu již při růstu cen aspoň o 5%. Bylo také stanoveno, že v roce 2008 se důchody zvýší mimo pravidelný termín od splátky důchodu splatné v srpnu 2008.

Nařízení vlády č. 211/2008 Sb. – Od srpna 2008 se zvýšila základní výměra důchodů přiznaných před 1. Srpnem 2008 na 2 170 Kč.

Nařízení vlády č. 212/2008 Sb. – Od srpna 2008 se tímto nařízením zvýšily příplatky k důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a podle zákona č. 357/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o 3,6% částky příplatku, která náleží ke dni, od něhož se příplatek zvyšuje.

Zákon č. 306/2008 Sb. – účinnost v zásadě dnem 1. Ledna 2010. Zákonem byla do právní úpravy promítnuta zejména opatření obsahující parametrické změny základního důchodového pojištění. Mezi tyto patří například:

- prodloužení doby pojištění pro vznik nároku na starobní důchod z 25 roků na 35 roků, včetně náhradních dob pojištění, nebo bez náhradních dob pojištění na 30 roků,
- postupné prodloužení období pro předčasný odchod do starobního důchodu ze tří na pět roků,
- změna plného invalidního důchodu an důchod starobní ve stejné výši při dosažení věku 65 let,
- sjednocení dosavadní pevné věkové hranice pro “trvalý” nárok žen na vdovský důchod (55 let) a mužů na vdovecký důchod (58 let) na věk o 4 roky nižší, než činí důchodový věk pro muže stejného data narození,
- sjednocení věkové hranice, ke které se zjišťuje tzv. Dopočtená doba, pro výši procentní výměry invalidních důchodu, pro muže a ženy,
- zrušení doby studia získané v období po 31. prosinci 2009 jako náhradní doby pojištění s výjimkou posuzování nároku na invalidní důchody,
- zvýšení redukce procentní výměry při odchodu do předčasného starobního důchodu, a to od 721. Dne chybějícího ode dne přiznání důchodu do dosažení důchodového věku.

Nařízení vlády č. 363/2008 Sb. – Od ledna 2009 se procentní výměra vyplácených důchodů zvýšila o 4,4% procentní výměry, která náleží ke dni, od něhož se procentní výměra zvyšuje.

Nařízení vlády č. 364/2008 Sb. – Od ledna 2009 se zvýšily příplatky k důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a podle zákona č. 357/2005 sb., ve znění pozdějších předpisů, o 4,4% částky příplatku, která náleží ke dni, od něhož se příplatek zvyšuje.

Nařízení vlády č. 365/2008 Sb. – Tímto nařízením byl stanoven všeobecný vyměřovací základ za rok 2007 (21 527 Kč), zvýšeny redukční hranice na 10 500 Kč a byla stanovena výše přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2007 (1,0942).

Zákon č. 382/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 435/2004 SB., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády č. 339/2009 Sb. – toto nařízení stanovuje všeobecný vyměřovací základ za rok 2008 (23 280 Kč) a byla stanovena výše přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2008 (1,0184).

Nařízení vlády č. 340/2009 Sb. – Tímto nařízením byl zvýšen podle § 6 odst. 4 zákona č. 357/2005 Sb., o ocenění účastníků národního boje za vznik a osvobození Československa a některých pozůstalých po nich, o zvláštním příspěvku k důchodu některým osobám, o jednorázové peněžní částce některým účastníkům národního boje za osvobození v letech 1939 až 1945 a o změně některých zákonů, zvláštní příspěvek k důchodu.

Nařízení vlády č. 281/2010 Sb. – Od ledna 2011 se zvýšila základní výměra důchodů na 2 230 Kč a procentní výměra vyplácených důchodů o 3,9%.

Nařízení vlády č. 282/2010 Sb. – Od ledna 2011 se zvýšily příplatky k důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a podle zákona č. 357/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o 3,9% částky příplatku, která náleží ke dni, od něhož se příplatek zvyšuje.

Nařízení vlády č. 283/2010 Sb. – Tímto nařízením byl stanoven všeobecný vyměřovací základ za rok 2009 (24 091 Kč), zvýšeny redukční hranice na 11 000 Kč a 28 200 Kč a byla stanovena výše přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2009 (1,0269).

Zákon č. 220/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony – novella zákona o důchodovém pojištění řešící především dopady nálezu Ústavního soudu (dale jen ÚS), jímž byl zrušen § 15, který zakotvuje způsob stanovení výpočtového základu, z něhož se vypočítává procentní výměra důchodu, tedy i výši tzv. redukčních hranic. ÚS shledal toto ustanovení protiústavním.

Vyhláška č. 286/2011 Sb. – touto vyhláškou se stanoví prvky konstrukce výpočtu důchodů přiznávaných ode dne spadajícího do roku 2012 a zvýšení důchodů v roce 2012

Vyhláška č. 287/2011 Sb. – Od ledna 2012 se zvýšily příplatky k důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a podle zákona č. 357/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů o 1,6% částky příplatku, která náleží ke dni, od něhož se příplatek zvyšuje.

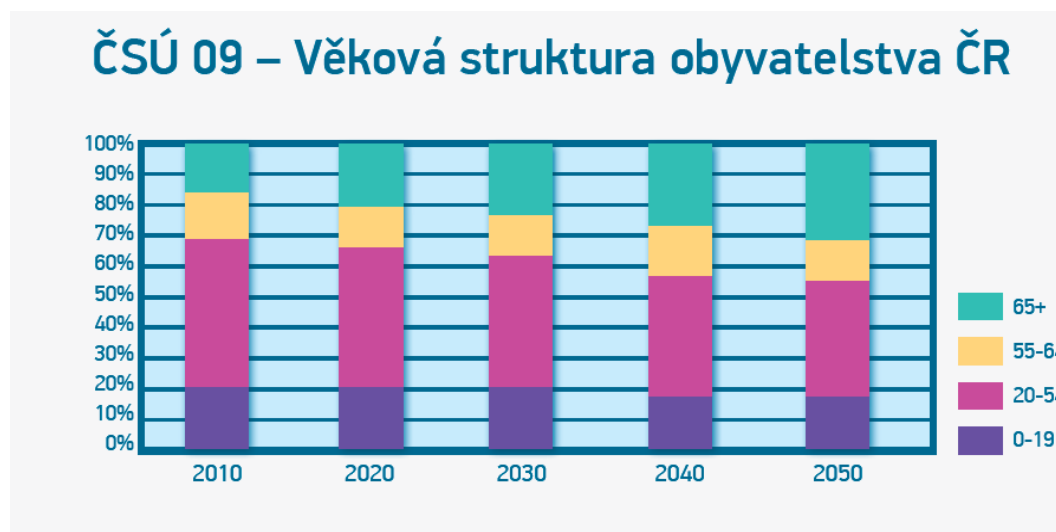
Zákon č. 428/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o důchodovém spoření a zákona o doplňkovém penzijním spoření – účinnost od 1. ledna 2013. Promítnutí zavedení důchodového spoření (II. pilíře) důchodového systému zákonem č. 426/2011 Sb. do základního důchodového pojištění (I. pilíř).

Zákon č. 470/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony – patří sem změny jako doplnění okruhu důchodově pojištěných osob, změna definice osoby, které bylo dítě svěřeno do péče, pro nárok na sirotčí důchod a alternativní podmínky pro vznik nároku na sirotčí důchod. Účinnost od 1. ledna 2012 (MPSV, 2012).

3.6 Nezbytnost důchodové reformy

Důvodů, proč je důchodová reforma nezbytná, existuje hned několik. Mezi hlavní důvody patří nepříznivý demografický vývoj, který je možno pozorovat v tabulce č. 3. S ohledem na stárnutí populace nebude v budoucnu dostatek financí na důchody, jak demonstruje graf č. 1, proto je do budoucna stávající systém neudržitelný (Syrový, 2012). Pesimismus ohledně budoucí výše důchodů pramení zejména z věkové struktury obyvatelstva a její změny v čase. Jednoduše řečeno, obyvatelstvo v ČR stárne a dá se předpokládat, že tento trend bude pokračovat i nadále.

Tabulka č. 3: Věková struktura obyvatelstva ČR

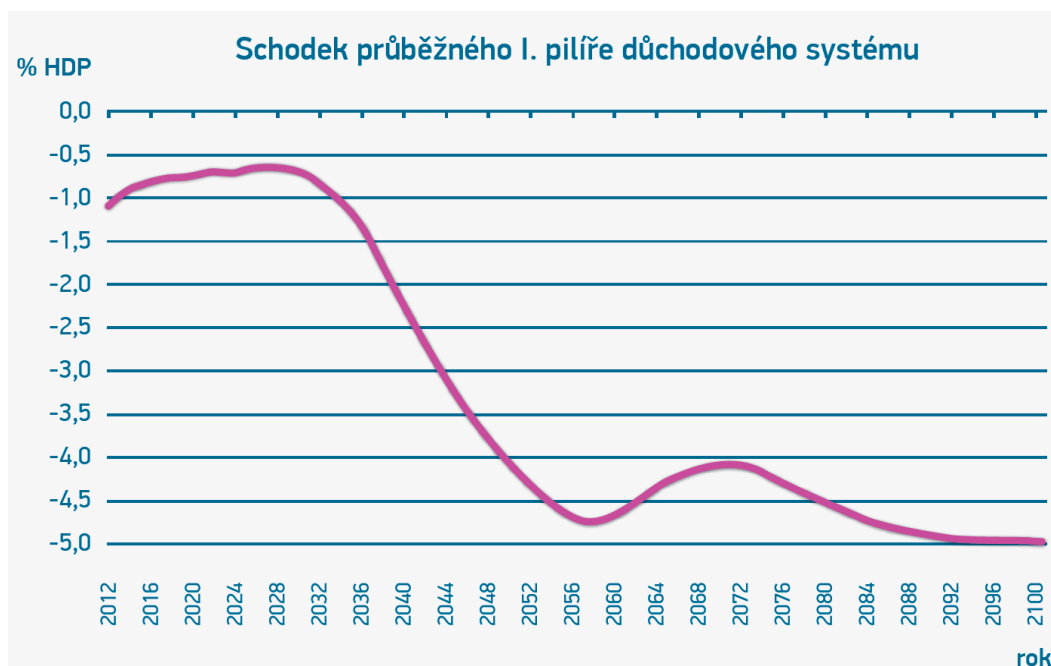

Zdroj: MPSV – manuál k důchodové reformě,

www.duchodovareforma.mpsv.cz/files/clanky/10/Duch_ref_f1.pdf

Podíl obyvatelstva ve věku nad 65 let bude narůstat z dnešních 16% v celkové populaci na 31% za přibližně 50 let. Z toho vyplývá, že bude stále méně pracujících na jednoho důchodce, a tedy výdaje na důchody porostou. Je tedy trendem prodlužovat věk odchodu do důchodu. Tento vývoj je pro státní rozpočet neúnosný, jak lze vyčíst z následujícího grafu.

Graf č. 1: Schodek průběžného I. pilíře

Zdroj: MPSV – manuál k důchodové reformě,

www.duchodovareforma.mpsv.cz/files/clanky/10/Duch_ref_f1.pdf

Schodek průběžného pilíře důchodového systému by se společně s vývojem naší populace stále prohluboval, kdy by k roku 2100 mohl klesnout až pod hranici -5% HDP.

Tomio Okamura ve své knize „Umění žít“ uvádí, že krizová situace důchodového systému není zapříčiněna pouze stárnutím populace, ale v první řadě tím, že pravicové vlády masivně privatizovaly, aniž by právě myslely na důchody. Uvádí, že důchodový systém je v takovém stavu v jakém je, a to zejména díky tomu, že minulé vlády peníze na důchody utratily. Příkladem může být Klasouva vláda v devadesátých letech, která používala peníze z důchodového pojištění na běžné výdaje. Následně Topolánkova vláda, která pro změnu zastropovala sociální odvody pro nejbohatší vrstvu. Od těchto dob je důchodový účet v neustálém minusu (Okamura, 2012).

3.7 Příprava důchodové reformy

Vzhledem k rostoucímu schodku státního důchodového konta, navrhla vláda reformu důchodového systému. V listopadu 2011, parlament schválil všechny právní předpisy týkající se důchodové reformy. Reforma byla naplánována na rok 2013.

Plánované reformy byly hodně kritizovány. Důchodová reforma v České republice byla kritizována hlavně opozicí ČSSD, která žádala u Ústavního soudu zrušení důchodové reformy. V září 2012 prezident Václav Klaus vetoval návrh zákona, který měl důchodovou reformu technicky dokončit. V listopadu 2012 však vládní koalice i přes veto prezidenta, tzv. vyšlapala cestu pro realizaci plánované důchodové reformy (Novotný, 2013).

3.8 Důchodová reforma

Reforma důchodového zabezpečení probíhala a probíhá již delší dobu, a to od roku 1990. Průběh byl následující: V letech 1990 – 1992 byly zrušeny preference v důchodovém systému a byla odstraněna diskriminace OSVČ, dále byly eliminovány diskriminace vyplývající ze zaměstnávání v tzv. I. a II. pracovní kategorii (namáhavost a rizikovitost práce), osobám samostatně výdělečně činným se začal důchod vypočítávat stejně jako osobám zaměstnaným. V roce 1993 se zavádí pojistné jako zvláštní platba mimo daňový systém. S rokem 1994 byl založen systém penzijního připojištění se státním příspěvkem. V roce 1995 byl připraven nový zákon o důchodovém pojištění č. 155/1995 Sb., včetně prováděcí vyhlášky č. 284/1995 Sb., kdy v jednom z bodů obsahovala vymezení invalidity. V lednu roku 1996 byl zaveden zvláštní účet důchodového pojištění jako součást finančních aktiv, kdy na tomto účtu byly vedeny prostředky, které vznikly jako rozdíl mezi příjmy a výdaji na důchodové pojištění. V roce 2009 byla vyhláška z roku 1995 revidována, neboť medicínská hlediska z roku 1995 neodpovídala současnému stavu medicíny (Arnoldová, 2012).

Důchodová reforma, jak ji známe dnes, byla na spadnutí již delší dobu, ale oficiálně platí od roku 2011. Skládá se ze tří pilířů. I. pilíř je známý průběžný důchodový systém, II. pilíř, platný nově od roku 2013, spočívá v možnosti vyvedení části peněz z prvního pilíře a v poslední řadě III. pilíř, který je nazýván doplňkové penzijní připojištění, dříve označován jen penzijní připojištění. Také je možné se v praxi setkat s označením malá a velká důchodová reforma, viz níže (Janda, 2012).

3.8.1 Malá důchodová reforma

Malá důchodová reforma začala platit od 1. 1. 2012 a výrazně zvyšuje věk potřebný pro odchod do důchodu. Zvýší se i tempo růstu věku potřebného pro odchod do důchodu. Další změnou, kterou s sebou tzv. malá důchodová reforma přináší, jsou nově stanovená pravidla

pro valorizaci, tedy zvyšování důchodů. Vláda tedy nebude již libovolně zvyšovat důchody podle jejího uvážení, ale bude fungovat princip valorizací stejně jako už tomu v minulosti bylo. Tím by měl vymizet nešvar politiků, kteří před volbami posílali jednorázové příspěvky voličům, aby si zajistili jejich voličskou přízeň. Valorizace důchodů bude také záviset na růstu indexu spotřebitelských cen a růstu reálných mezd. Od začátku roku 2012 vymizelo také odbytné, které obdržel každý vdovec nebo vdova, který uzavřel znovu manželský sňatek. Vdovci a vdovy tak nemohou získat výplatu ve výši 12 měsíčních starobních důchodů (Janda, 2012).

3.8.2 Velká důchodová reforma

Velká důchodová reforma se od malé liší zejména tím, že lidé budou moci, respektive od 1. 1. 2013 mají možnost vyvést část peněz z průběžného důchodového systému do nově vzniklých penzijních společností a spořit si tak na stáří v soukromých penzijních fondech. Jedná se o tzv. druhý pilíř důchodového systému. Vyplatit by se to mělo zejména lidem s vyššími příjmy (Janda, 2012), viz níže.

Další důležité změny od 1. 1. 2013

Spoření v penzijních fondech (nově přeměněné na penzijní společnosti) se osvědčilo jako velmi bezpečné zhodnocování finančních prostředků, k čemuž poukazuje i číslo 4,5 miliónu, což je počet občanů využívajících tohoto spoření. Překvapením jsou lidé v mladém věku. Naprostá většina spoří spíše menší částky, proto od 1. 1. 2013 vznikly změny, které mají spoření zefektivnit, VIZ níže. Dále by se měla zlepšovat výnosnost fondů, která byla před rokem 2013 nízká. Výplata dávek také nezůstane beze změny, respektive věk pro výplatu dávek. Klient, který uzavře smlouvu po 1. lednu 2013 může čerpat jednorázové vyrovnání nejdříve při dosažení důchodového věku a pravidelnou penzi nejdříve 5 let před dosažením důchodového věku a zaniká možnost výluhové penze, kdy bylo možné 50% naspořených prostředků po 15 letech vybrat. Jak je uvedeno výše penzijní fondy se transformují na penzijní společnosti, ne však všechny budou nabízet II. pilíř. Proto, aby penzijní společnost mohla nabízet tzv. II. pilíř, musí splňovat několik požadavků (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011). Mezi společnostmi, které požadavky splňují a II. pilíř mohou nabízet, patří (aktuálně k 10. 1. 2014):

- Alianz penzijní společnost, a.s.
- Axa penzijní společnost a.s.
- Conseq důchodová penzijní společnost, a.s.
- Conseq penzijní společnost, a.s.
- Penzijní společnost České pojišťovny, a.s.
- Česká spořitelna – penzijní společnost, a.s.
- ING Penzijní společnost, a.s.
- ČSOB Penzijní společnost, a.s.
- KB Penzijní společnost, a.s.
- Raiffeisen penzijní společnost, a.s.

(Ministerstvo financí České republiky, 2013).

3.8.3 Reforma pilíř po pilíři

I. pilíř

Jak již bylo uvedeno, první pilíř představuje průběžný důchodový systém, tedy systém, který doposud v ČR fungoval a příliš se ani měnit nebude. Každý pracující platí sociální pojištění do státního rozpočtu, z čehož jsou pak vypláceny důchody penzistům. Kromě změn jako je délka pojištění, zvyšující se věk odchodu do důchodu a následné získání starobního důchodu se výpočet důchodu měnit nebude. Stále bude nutné odvádět do tohoto systému z každého příjmu sociální nebo důchodové pojištění podle toho, jestli je osoba zaměstnána či je osobou samostatně výdělečně činnou.

Peníze, které osoba odvede do prvního pilíře, zůstávají státu. Tento první pilíř je jako jedinný povinný. Výše odváděné částky se bude lišit tím, zda se člověk účastní i druhého pilíře. Prostředky z tohoto pilíře nejsou předmětem dědictví a nemají téměř žádný vliv na výši vlastní starobní penze (Kociánová, 2012).

II. pilíř

Podmínky účasti v systému důchodového spoření upravuje zákon č. 426/2012 Sb., o důchodovém spoření ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 399/2012 Sb., o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o pojistném na důchodovém spoření s účinností od 1. ledna 2013 následovně: Účastníkem spoření může být osoba, která dovršila 18 let věku

a uzavře-li s penzijní společností smlouvu o důchodovém spoření nejpozději do konce kalendářního roku, ve kterém dosáhne věku 35 let, v případě věku nad 35 let musí uzavřít smlouvu o spoření nejpozději do 6 měsíců respektive do 30. června od data, kdy zákon vstoupí v platnost, tedy od 1. ledna 2013 (MPSV, 2012).

Tento pilíř je založen na dobrovolnosti vstupu do něj, avšak po vstupu se stává povinným, nelze z něho vystoupit a v systému zůstává až do přiznání starobního důchodu. Jediná „nezaručená“ možnost výstupu z II. pilíře je cca do 30 dnů od podepsání smlouvy, jedná se o dobu než je smlouva zaregistrována v Centrálním registru smluv (dále jen CRS). 30 dnů je doba, do kdy musí být smlouva registrována v CRS, může být ovšem registrována již během pěti dnů od podepsání, čímž se možnost výstupu z II. pilíře snižuje. V rámci tohoto pilíře je možné vyvézt část peněz vložených do prvního pilíře na spoření, kde má účastník nad penězi plnou kontrolu a v případě jeho úmrtí se částka dědí, na rozdíl od peněz odvedených do prvního pilíře (Penzijní společnost České pojišťovny, 2012). Hlavním úkolem tohoto pilíře je investování do fondů, které budou v režii soukromých penzijních společností. Fondy, respektive jejich strategii, si občan volí podle svého vlastního profilu. Nabízejí se zde čtyři spořicí programy a to: dynamický, vyvážený, konzervativní a fond státních dluhopisů také zvaný všeobecný. Investice se bude měnit dle vybraného programu. Odhadované zhodnocení důchodového spoření by se mohlo pohybovat následovně: dynamický program, který nese největší riziko, by mohl mít zhodnocení až 7%, střední cestou je vyvážený program, kde je nižší riziko a zhodnocení by mohlo dosahovat až 5%, zatímco pro konzervativce se nabízí konzervativní program a fond státních dluhopisů, kde je riziko nejmenší, ale i zhodnocení se pohybuje níže a to až 3%. Majetek těchto společností je oddělen od prostředků samotných účastníků, což eliminuje riziko ztráty naspořených peněz. Účastník může v konkrétních číslech posílat státu o 3% méně na sociálním pojištění, tedy snížit z 28% na 25% a zbylá 3 % spořit v důchodových fondech. Podmínkou k získání 3% na svůj spořicí účet však je, že si účastník musí přidávat 2% ze své hrubé mzdy nebo ze základu pro výpočet pojistného u OSVČ. Příspěvky neplatí pouze v období, kdy nemá příjmy, které podléhají odvodu pojistného např.: student, žena na mateřské dovolené apod.

Účast v systému důchodového spoření, tedy ve druhém pilíři, ovlivňuje výši starobního důchodu. Výše procentní výměry se od 1. ledna 2013 snížila z 1,5% na 1,2% za každý celý rok doby pojištění.

Výhody a nevýhody (nově vzniklého) druhého pilíře

Výhody:

- na svůj účet odvede účastník 3% sociálního pojištění
- na penzi se tak může účastník částečně zajistit sám
- možnost zvolit si investiční strategii
- v případě úmrtí spořicí osoby se naspořené prostředky stávají předmětem dědictví, a to následovně: Je-li dědicem nezletilý, je z naspořených prostředků vyplácen 5 let sirotčí důchod, nebo pokud je dědici 18 a více let a má druhý pilíř, je 100% prostředků převedeno do jeho druhého pilíře, nebo pokud je dědici 18 a více let a nemá druhý pilíř, jsou všechny prostředky vyplaceny přímo dědici (Kociánová, 2012).
- v případě, že si účastník zvolil rentu na dobu 20 – ti let a zemřel dříve, než mu byly veškeré prostředky vyplaceny, je zbývající částka vyplacena dědicům a to jednorázově
- přísná regulace, nízké poplatky
- čím delší doba spoření, tím vyšší bude naspořená částka (Rytířová, 2013).

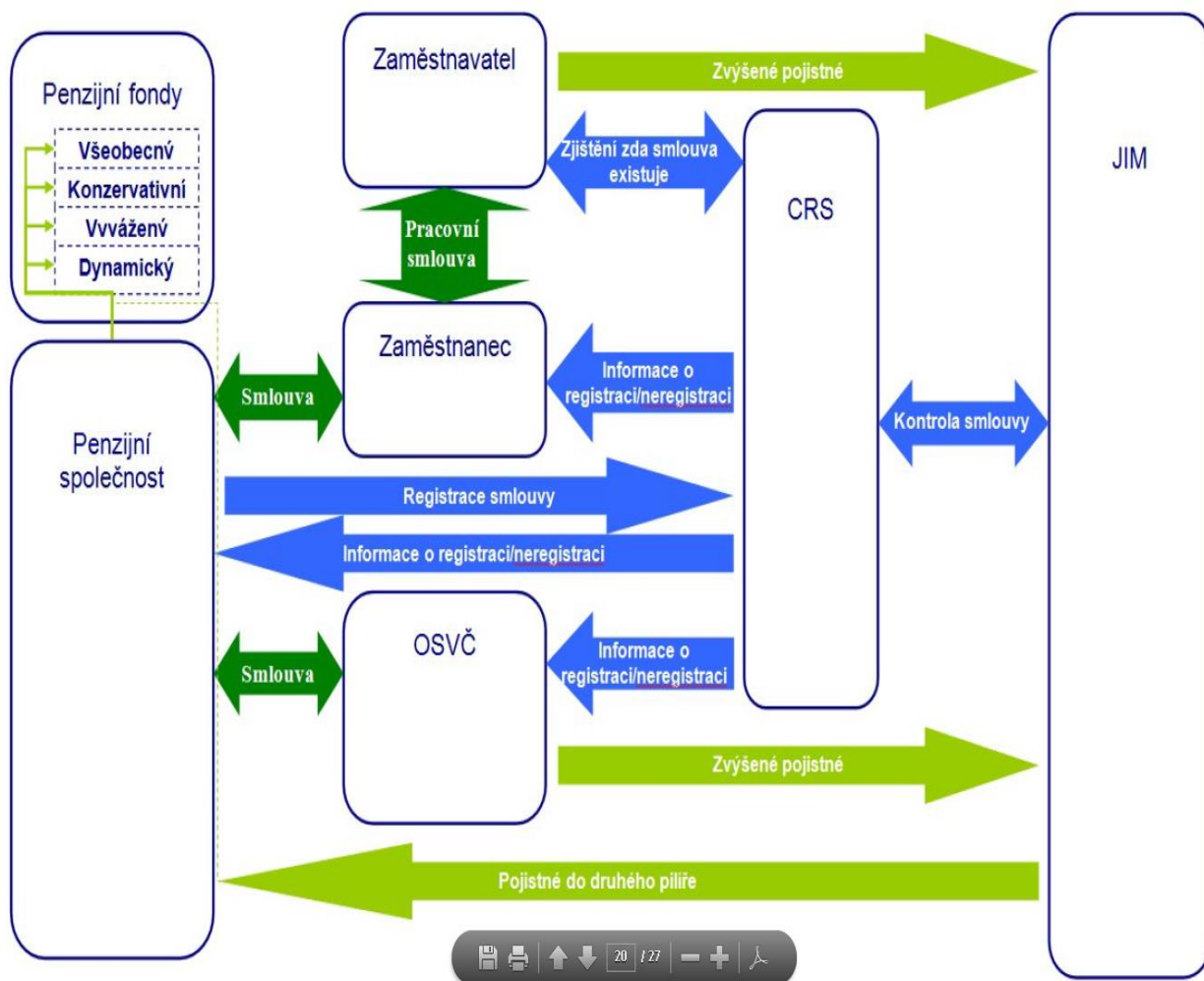
Nevýhody:

- v případě tohoto pilíře se účastníkům v budoucnu o něco sníží státní důchod (důvodem jsou 3%, která jsou odváděna na účet klienta)
- pětatřicátníci byli časově omezeni, měli možnost vstoupit do tohoto pilíře pouze do první poloviny roku 2013
- ekonomické studie ukazují, že II. pilíř není vhodný pro všechny věkové a příjmové skupiny
- riziko insolvence penzijní společnosti
- další nevýhodou je nejistota v případě nastoupení jiné vlády např. ČSSD, která je zásadně proti II. pilíři a do budoucna s ním nepočítá (ČSSD, 2011).

Rozhodnutí, zda vstoupit do II. pilíře či nikoliv závisí na mnoha ukazatelích, např. věk, výše výplaty, druh výdělečné činnosti apod. (Kociánová, 2012).

Pro demonstraci uvádím následující schémata, kdy ze schématu č. 1 je patrná spořicí fáze ve II. pilíři a z druhého pak fáze výplatní.

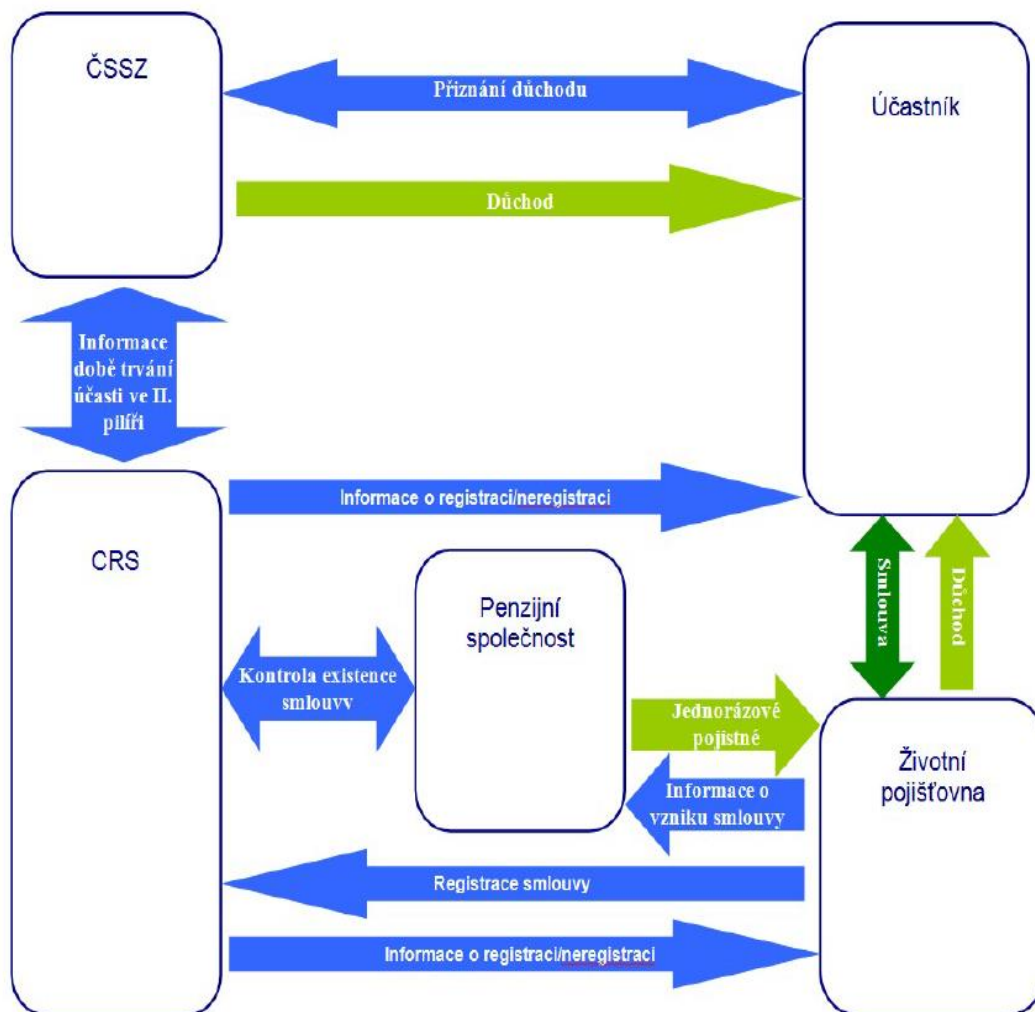
Schéma č. 1: Spořicí fáze II. pilíř

Zdroj: MPSV - Český důchodový systém, www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf

Schéma č. 1 zobrazuje vztahy mezi jednotlivými subjekty v průběhu spořicí fáze, od vstupu do II. pilíře, až po dosažení důchodového věku.

Schéma č. 2: Výplatní fáze II. pilíř

Zdroj: MPSV - Český důchodový systém, www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf

V pořadí druhé schéma znázorňuje vztahy mezi subjekty v průběhu fáze výplatní.

Co se týká výplaty dávek má každý z účastníků jiné představy. Nejen z těchto důvodů jsou z II. pilíře vypláceny čtyři druhy dávek, kterými jsou:

- doživotní starobní důchod, kdy výplata končí smrtí účastníka
- doživotní starobní důchod se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu po dobu 3 let ve stejné výši - výplata po smrti účastníka náleží osobě sjednané ve smlouvě a to po dobu 3 let
- starobní důchod na dobu 20 let - výplata končí po uplynutí sjednané doby tj. 20 let
- sirotčí důchod na dobu 5 let - tato dávka náleží dědicům, kteří jsou po smrti účastníka nezletilí, končí po uplynutí doby 5 let (MPSV, 2012).

III. pilíř

Penzijní připojištění

Doplňkový dobrovolný systém je tvořen penzijním připojištěním, které bude v budoucnosti občanů hrát stále významnější úlohu. Účelem tohoto připojištění je zajistit občanům další zdroj příjmů, který bude doplňovat důchody z důchodového systému a udržovat tak žádoucí životní úroveň. Jak bude tato úroveň vysoká, si může účastník doplňkového připojištění korigovat sám.

V České republice je tento dobrovolný systém upraven od roku 1994 zákonem č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem (Příb, 2001), a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením ve znění zákona č. 61/1996 Sb., zákona č. 15/1998 Sb., zákona č. 107/1999 Sb., zákona č. 353/2001 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 36/2004 Sb. a zákona č. 257/2004 Sb. (ING, 2012). Státní příspěvek je částka, kterou účastník získává, jak už samotný název napovídá, od státu a jeho výše se liší dle příspěvku účastníka. Od ledna 2013 se příspěvky změnilly následovně (Příb, 2001).

Tabulka č. 4: Rozdíly státních příspěvků a daňového zvýhodnění před a po roce 2013

Přehled státních příspěvků v rámci penzijního připojištění platný do 1. 1. 2013	
Měsíční příspěvek účastníka	Výše státního příspěvku a daňových úlev
100 Kč	50 Kč
300 Kč	120 Kč
400 Kč	140 Kč
500 Kč	150 Kč
600 Kč	150 Kč
1 000 Kč	150 Kč
1 500 Kč	150 Kč
600 Kč	1 200 Kč odpočet z daňového základu za rok
1 000 Kč	6 000 Kč odpočet z daňového základu za rok
1 500 Kč	12 000 Kč odpočet z daňového základu za rok

Přehled státních příspěvků v rámci penzijního připojištění platný od 1. 1. 2013	
Měsíční příspěvek účastníka	Výše státního příspěvku a daňových úlev
do 299 Kč	0 Kč
300 Kč	90 Kč
400 Kč	110 Kč
500 Kč	130 Kč
600 Kč	150 Kč
700 Kč	170 Kč
800 Kč	190 Kč
900 Kč	210 Kč
1 000 Kč	230 Kč
1 500 Kč	6 000 Kč odpočet z daňového základu za rok
2 000 Kč	12 000 Kč odpočet z daňového základu za rok

Zdroj: Zpracováno autorkou, data získána z materiálů poskytnutých penzijním fondem ING

Z uvedených tabulek lze vyčíst, že státní příspěvek bylo možno získat již od příspěvku 100 Kč měsíčně a od státu na tuto částku získat 50 Kč měsíčně. Zatímco v druhé tabulce vidíme, že státní příspěvek je možné získat až při účastníkově úložce 300 Kč, příspěvek od státu potom činí 90 Kč. Před rokem 2013 byl maximální státní příspěvek 150 Kč, zatímco od ledna 2013 se vypšlhal až na 230 Kč. Co se týká spodní části tabulek, ta obsahuje možné daňové odpočty. Konkrétně to pak v případě první tabulky znamená, že do měsíční úložky 500 Kč jsou občané podporováni formou státních příspěvků až do výše 150 Kč, tedy do výše 6 000 Kč ročně ($500 * 12$ (měsíců) = 6000 Kč (rok)), proto je možné snížit daňový základ až o vklady nad 6000 Kč ročně. Maximálně lze však základ daně snížit

o 12 000 Kč a to při měsíční úložce 1 500, tedy při ročním vkladu 18 000 Kč. V druhé tabulce je situace analogická s tím rozdílem, že daňové zvýhodnění se vztahuje až na částku nad 1 000 Kč, neboť do této částky je připojištění podporováno státním příspěvkem. Maximální odpočet je také až 12 000 Kč, ale až při měsíční úložce 2 000 Kč.

Argumentem této změny je to, že stát chce účastníky penzijního připojištění přimět, aby si na důchod přispívali více peněz, tudíž platí pravidlo, čím více účastník měsíčně spoří, tím více od státu získá.

Předdůchody

V souvislosti s důchodovou reformou, se hovoří také o tzv. předdůchodu. Nutno upozornit, že se nejedná o dřívější odchod do důchodu přiznávaný při splnění podmínek dle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, nýbrž o „produkt“ doplňkového penzijního spoření, nabízeného v rámci III. pilíře. Prostřednictvím tohoto pilíře je možné přiznat a vyplácet tzv. předdůchod, což je vlastně penze na určenou dobu, která je vyplácena z finančních prostředků naspořených v rámci doplňkového penzijního spoření a to až pět let před dosažením důchodového věku. Jde o určitý způsob čerpání naspořených prostředků, nikoli zvláštní typ dávky. Podmínkou pro předčasné čerpání je, že částka bude v neklesající výši a na počátku čerpání bude činit alespoň 30% průměrné mzdy.

Vznik penzijního připojištění

Penzijní připojištění vzniká na základě smlouvy mezi osobou fyzickou způsobilou být Účastníkem a Fondem, s platností ode dne uvedeným v Potvrzení o zaregistrování smlouvy. Touto smlouvou se fond zavazuje k poskytování dávky penzijního připojištění Účastníkovi za podmínek, stanovených zákonem. Smlouvou a penzijním plánem se účastník zavazuje platit Fondu příspěvky, a to způsobem stanoveným právě ve smlouvě a penzijním plánu. Účastník má možnost dohodnout se s Fondem na úpravách smlouvy. Ve smlouvě je třeba vždy sjednat poskytování starobní penze.

Z penzijního připojištění lze poskytovat následující dávky:

- penze, kterou je rozuměno doživotní výplata finančních prostředků, v případě pozůstalostní penze, jde o částku stanovenou penzijním plánem

- jednorázové vyrovnání – na takovéto vyrovnání musí vzniknout nárok dle smlouvy např.: při zrušení fondu bez právního nástupce, nutno podat žádost o jednorázové vyplacení
- odbytné – náleží účastníkovi, který zaplatil příspěvky alespoň 12 po sobě jdoucích kalendářních měsíců a jehož penzijní připojištění zaniklo výpovědí nebo dohodou, je nutné podat písemnou žádost o odbytné

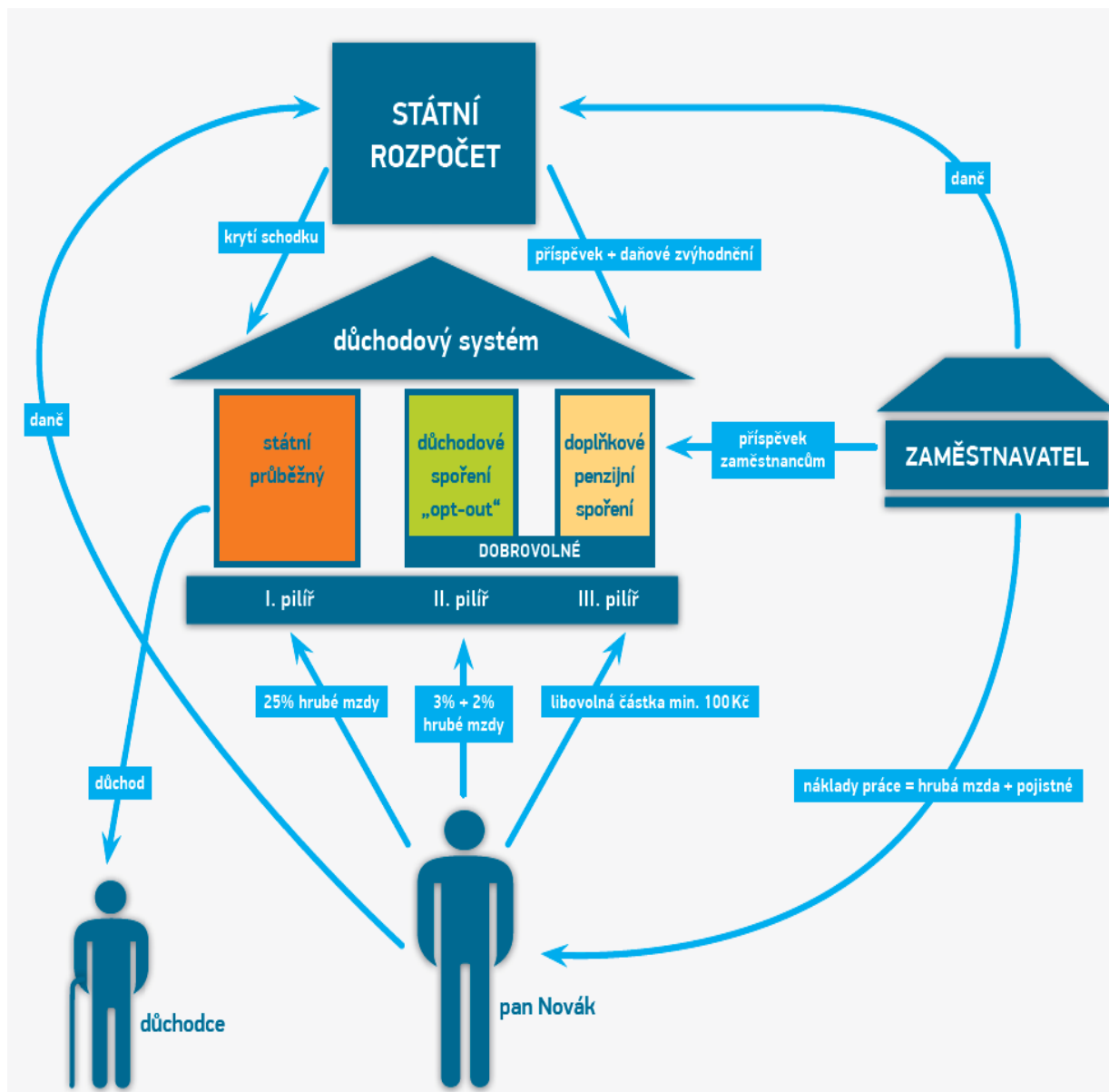
Z penzijního připojištění jsou poskytovány tyto penze:

- starobní penze – nárok na tuto penzi vzniká dosažením věku 60 – ti let a zároveň splnil podmínku příspěvků po dobu 660 kalendářních měsíců
- výsluhová penze – byla možná uzavřít ve smlouvě do 31. 11. 2012, a jde o penzi, na kterou vzniká nárok v případě splnění pojištěné doby tj. 180 měsíců, 15 let, kdy má účastník nárok podat žádost o vyplacení 50 % všech naspořených prostředků
- invalidní penze – tato penze musí být ve smlouvě sjednána, pakliže je tato podmínka splněna nárok na výplatu vzniká v případě, že účastník splnil dobu pojištění v délce 36 měsíců a byl-li mu přiznán plný invalidní důchod dle zákona
- pozůstalostní penze - v případě úmrtí Účastníka, kdy Účastníkovi nebyla vyplácena žádná z uvedených penzí, přičemž byla splněna podmínka pojištění min. 36 měsíců a pozůstalostní penze byla ve smlouvě sjednána, má oprávněná osoba nárok na výplatu této penze

Nutno zmínit, že zemřel-li Účastník, naspořená částka se stává předmětem dědictví.

Následující schéma zobrazuje výše uvedené, tj. I., II. a III. pilíř.

Schéma č. 3 - Ukázka třípilířového modelu v praxi

Zdroj: MPSV - Český důchodový systém, www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf

Uvedené schéma demonstruje, jak v praxi vypadá třípilířový model důchodového systému.

3.8.4 Důchodová reforma očima ekonoma Ondřeje Schneidera

Podle ekonoma Ondřeje Schneidera, který se nechal slyšet, že by se do druhého pilíře zapojil, by se navržená důchodová reforma měla změnit, a to zejména ve způsobu organizování penzijních fondů, regulace jejich poplatků a investic. Schneider také v rozhovoru pro deník metro zkritizoval, že pro příspěvky odváděné penzijním fondům

nebylo zřízeno jednotné výběrčí místo, což by bývalo zlevnilo celý systém a mohlo vést i k vyšším důchodům v budoucnosti.

3.9 Důchodové reformy v zahraničí

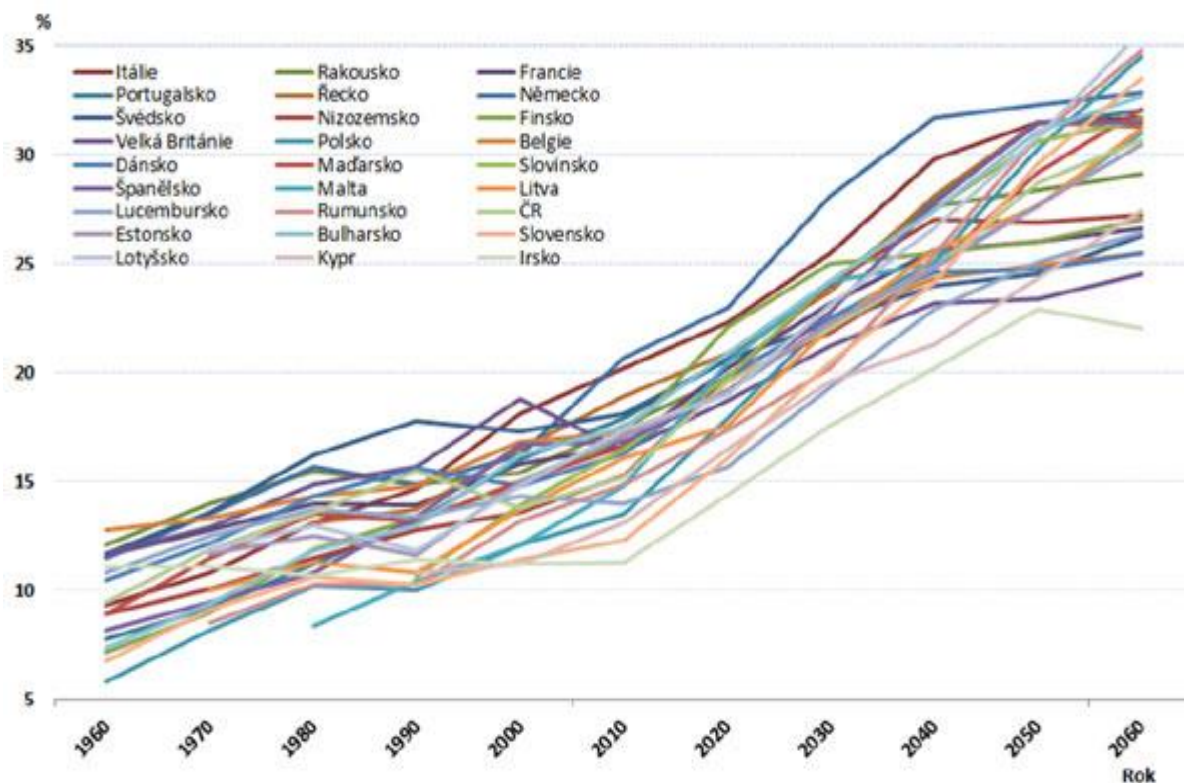
Česká republika následovala v zavedení II. pilíře, jinak také zvaný kapitálový pilíř, země jako např. Maďarsko, Bulharsko, Lotyšsko, Polsko, Slovensko a další jiné země.

V ČR zůstává, oproti Polsku nebo Lotyšsku, kde výše důchodu závisí pouze na výši příspěvků nashromážděných na individuálních účtech, vysoká příjmová solidarita v průběžném systému. Polsko zavedlo u státních důchodů tzv. Notinal Defined Contribution (NDC), což znamená zásluhový výpočet penze, tedy odvození výše dávky z výše zaplacených příspěvků. Důsledkem existence tohoto principu vznikají velké rozdíly mezi vyplácenými penzemi. Polsko plánuje plný přechod na NDC za pár desítek let. Podobně je na tom Švédsko, kde díky NDC jsou vysoké důchody např. v 68-69 letech účastníka, ale naopak nízký důchod v 60 letech, protože odráží menší zaplacené pojistné na straně jedné a na straně druhé delší dobu výplaty. Oproti těmto dvěma příkladům, má Česká republika jen velmi malé rozdíly mezi důchody, protože je u nás zásluhovost silně potlačena. Není to sice výhodné pro lidi s vyššími příjmy, ale zároveň je Česká republika chráněna proti chudobě.

Srovnávání mezinárodních důchodových systémů je velmi problematické, protože jednotlivé systémy nejsou založeny pouze na číslech, ale hrajou zde vysokou roli tradice, historie, mentalita lidí, ekonomická situace a mnoho dalších faktorů, které dělají každou zemi zcela jedinečnou.

Jedním ze společných znaků většiny států v Evropě je stárnutí populace, které se vyznačuje stále se zvyšujícím podílem osob starších 65 let na celkové populaci. Do roku 2060 by se měl tento podíl ztrojnásobit (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011).

Graf č. 2: Podíl osob 65 + na celkové populaci

Zdroj: MPSV – důchodová reforma, www.duchodovareforma.mpsv.cz/cs/70

Je jasné, že na tento vývoj musí jednotlivé státy reagovat nejrůznějšími úpravami důchodových systémů, tak aby byla zabezpečena budoucí udržitelnost a přiměřenost důchodů.

3.9.1 Maďarsko

V létě roku 1997 schválil maďarský parlament návrh na systémovou reformu důchodového systému, zahrnující podstatné změny stávajícího veřejného systému PAYG a zavedení nového důchodového systému. Nový systém se skládal z menšího veřejného PAYG systému a nově soukromě spravovaného systému – II. pilíř. Dobrovolně financovaný a soukromě spravovaný III. pilíř existoval již před reformou a pokračuje v činnosti i nadále.

Nový důchodový systém začal fungovat v lednu 1998, a stal se povinným pro všechny občany prvně vstupující do zaměstnání v červenci téhož roku. Již zaměstnaní občané mohli

zůstat v reformovaném PAYG systému nebo se dobrovolně defacto přetransformovat do nového třípilířového modelu. Maďarská penzijní reforma byla v podstatě první systémová důchodová reforma realizovaná ve střední a východní Evropě. Od té doby mnoho jiných zemí také realizovaly nebo se chystaly zavést tento typ reformy např. Slovensko, Polsko, Chorvatsko, Lotyšsko apod. Zavedení třípilířového modelu bylo v přípravách nebo úvahách i několika dalších zemí. Skutečnost, že Maďarsko propagovalo tento typ reformy jako první, vzbuzovalo přirozený zájem o maďarské zkušenosti tamní reformy (Rocha, Vittas, 2001).

Maďarská situace vypadala tak, že zaměstnavatel odváděl 24% ze mzdy, pracovník sám potom dalších 10%. Občané si začali odvádět 8 % hrubé mzdy na individuální důchodový účet do soukromých fondů.

V roce 2011 se tento kruh však uzavřel obávaným znárodněním finančních prostředků střadatelů. Maďarská vláda dala vlastnímu národu ultimatum, že musí do konce ledna 2011 převést své soukromé úspory z privátních penzijních fondů do státního fondu. Pokud tak občané neučiní, ztratí cca 70% budoucího důchodu. Mimo jiné maďarská vláda navrhla, aby byly odebrány soukromým fondům příspěvky zaměstnavatelů. Vláda takto ovládla zhruba 3 bilióny forintů, což je tamní měna (cca 270 miliard Kč), od tří miliónu střadatelů a o tuto částku snížila státní dluh.

Maďarsko není zdaleka jedinou zemí, kde bylo takto či podobným způsobem “zneužito” soukromých prostředků ve prospěch státního rozpočtu. Dalším případem je třeba Slovensko, které teď následuje také Polsko. Důvodem, proč se v uvedených zemích v podstatě reformují reformy, je v konečném výsledku stejný, a to, že reforma je příliš drahá, respektive vydání peněz ze státního rozpočtu do soukromých fondů je pro nové státy Evropské unie (dále jen EU) finančně náročnou operací, a to i přesto, že do zemí plynou značné dotace z EU.

3.9.2 Česká republika ve srovnání s již reformovanými zeměmi

Česká republika je trošku odlišným případem, neboť je zde penzijní reforma zcela nová a v současné době se neseťká s velkým zájmem obyvatelstva, takže pokud se tento zájem nebo dokonce zákon nezmění a důchodové fondy tak nedosáhnou povinného počtu účastníků, peněz, “odkloněných”, ze státního rozpočtu nebude tolik. Odlišné, ve srovnání

s již reformovanými zeměmi, jsou a byly také odvody z hrubé mzdy, kdy v Maďarsku museli obyvatelé odvádět 8% z hrubé mzdy, v Polsku 7,3 % a na Slovensku 9%, v České republice jsou to pouhá 3% z hrubé mzdy. A zatímco ve všech těchto zemích byl vstup do fondů povinný (v Polsku pro všechny pracující narozené od roku 1968 a dál, v Maďarsku a na Slovensku byl vstup povinný pro všechny občany, kteří vstupují prvně do zaměstnání), v České republice nebyl a není vstup do tohoto pilíře žádným způsobem nucený, což má jistě vliv na počet účastníků v tomto pilíři (Peníze.CZ, 2014).

4 PRAKTICKÁ ČÁST

V této části práce jsou převedena teoretická východiska do praxe. Konkrétně jsou zde uvedeny jednotlivé studie příjmů v jednotlivých pilířích důchodové reformy a následně je vyhodnoceno dotazníkové šetření. Dále je také zaměřeno na možné problémy, které mohou nastat v průběhu několika let, zejména v důsledku politických vlivů. Na úvod nutno zmínit politickou situaci, která měla jistě vliv na budoucnost důchodového systému. Zejména výrazným boomem na politické scéně byl pád vlády premiéra Petra Nečase, z léta 2013, kdy právě II. pilíř byl odborníky označován za poslední hřebíček neúspěchu do vládní rakve. Penzijní systém ČR tak do svých rukou získala nová vláda vzešlá z řádných voleb a momentálně je existence II. pilíře velmi nejistá.

K 30. 1. 2014 portál novinky.cz zveřejnil článek, ve kterém se píše, že ministryně práce a sociálních věcí Michaela Marksová-Tominová počítá se zrušením II. pilíře a jeho sloučením s penzijním spořením k 1. lednu 2016, s tím, že peníze, které do něj účastníci vložili, by se v podstatě převedly do systému penzijního připojištění. V horizontu dvou let se však může udát spousta jiných, nejen politických, změn, jedná se tedy o velmi předčasnou perspektivu.

Co se týká právě příznivců II. pilíře, statistiky mluví jasně. II. pilíř je „propadák“. Bezprostředně po uplynutí data 31. 7. 2013, kdy měli poslední možnost občané starší 35 let vstoupit do II. pilíře, bylo zjištěno, že II. pilíř má pouze 75 000 členů, oproti politicky předpokládanému počtu 500 000 členů. Ministr financí Miroslav Kalousek, po zjištění těchto faktů, zauvažoval o tzv. reformované verzi II. pilíře, která tkvěla v prodloužení lhůty vstupu do II. pilíře pro občany starší 35 let a uvažoval také o možnosti výstupu z tohoto pilíře a to do 5 let. Podle odborníků, právě nemožnost předčasného ukončení, odsoudila II. pilíř k neúspěchu. Vzhledem k pádu celé Nečasovy vlády, se mu však jeho „reforma“ nepodařila realizovat. Dalším možným důvodem proč se II. pilíř netěšil předpokládané účasti, může být nedokonalá informovanost o dané problematice. K tomuto však bude níže věnována výrazná část práce, ve které bude vyhodnoceno dotazníkové šetření. Tady je ponechán prostor na, v úvodu plánované, případové studie.

3.1 Případové studie

Vycházejícím se pro zpracování případových studií staly tzv. důchodové kalkulačky, dostupné na internetu. Pro účely této práce bylo využito kalkulaček Ministerstva práce a sociálních věcí, z níž výpočty jsou doplněny o potřebné komentáře a úvahy autora. Prostřednictvím případových studií je poukázáno na výnosy v jednotlivých pilířích, zejména rozdíly ve výši státního důchodu bez účasti ve druhém pilíři a při účasti v něm, a to v závislosti na jednotlivých ukazatelích, kterými jsou zejména věk a s tím související doba spoření, volba strategie a výše hrubé mzdy účastníků. Důchodová kalkulačka MPSV počítá s následujícími předpoklady: Příjmem se rozumí měsíční mzda v roce 2010, přičemž se počítá s růstem mzdy v budoucnu. Vypočítaný důchod odpovídá cenám a mzdám roku 2010 a výnos penzijního fondu je uvažován v nominálních cenách, uvažovaná je také inflace ve výši 2%. Je důležité ještě zmínit, že nelze vždy a zcela přesně reflektovat všechny faktory, které se mohou v průběhu několika let měnit.

Případová studie č. 1

Důchod při účasti pouze v I. pilíři		Důchod při účasti i ve II. pilíři	
Státní důchod (z 28%)	10 856 Kč	Státní důchod (z 25%)	10 470 Kč
Fondová složka (3%)	0 Kč	Fondová složka (3%)	387 Kč
Fondová složka (2%)	0 Kč	Důchod z veřejného pojištění (25+3%)	10 857 Kč
<hr/>		Fondová složka (2%)	258 Kč
Důchod celkem	10 856 Kč	Důchod celkem	11 115 Kč

Rozdíl	Důchodový věk
Státní důchod	-386 Kč
Fondová složka (3%)	387 Kč
Důchod z veřejného pojištění	1 Kč
<hr/>	
Důchod celkem	259 Kč
<hr/>	
61 let 8 měsíců	
<hr/>	
Doba pojištění 41 let Doba spoření 9 let	

Zdroj: MPSV

Příklad č. 1 čítá údaje o penzi paní Jany narozené v lednu roku 1959, uvažovány jsou 2 děti a průměrná hrubá mzda 25 000 Kč. Nutno sdělit, že počet dětí hraje roli zejména při stanovování věku odchodu do důchodu. Důchodového věku 61 let a 8 měsíců dosáhne paní Jana ke dni 30. 8. 2020. V tomto případě je uvažováno, že žena vstoupila do II. pilíře hned začátkem roku 2013. Zvolena byla strategie investování do vyváženého fondu, prostřednictvím kterého je možné dosáhnout až 5% zhodnocení. Kalkulačka umožňuje navolit si konkrétní procenta výnosů, takže bylo zvoleno 4,5% zhodnocení naspořených prostředků.

Z titulu účasti ve II. pilíři bude státní důchod paní Jany od státu nižší o 386 Kč, tj. 10 470 Kč, tedy oproti důchodu z I. pilíře ve výši 10 856 Kč. Důchod z II. pilíře, odpovídající vyvážané pojistné sazbě (tedy 3% z hrubé mzdy), bude 387 Kč. Celkový důchod financovaný stejným pojistným (28% resp. 25% + 3%) bude při účasti ve II. pilíři vyšší o 1 Kč, než státní důchod v I. pilíři. Celkový důchod paní Jany bude zejména díky dodatečnému odvodu (2% z hrubé mzdy) vyšší o 259 Kč.

Doba pojištění 41 let vychází ze zákona o důchodovém pojištění č. 155/1995 Sb., § 18, odst. 1, kdy se doba pojištění počítá od 1 roku bezprostředně po dovršení 18 - ti let tj. v tomto případě 19 let a 1 rok bezprostředně před vznikem důchodového věku tj. 60 let, tzn. $60 - 19 = 41$ let.

Dobou spoření je myšleno spoření ve II. pilíři, tedy od roku 2013 do data odchodu do důchodu.

Zjednodušeně řečeno má paní Jana v tomto případě důchod z druhého pilíře vyšší o jednu korunu než v případě důchodu z prvního pilíře. Neuvažujeme-li odvedené 2% z kapsy účastníka, které by mohla spořit jinou formou. Dalo by se tedy říci, že výhodnost účasti v II. pilíři se pro paní Janu rovná 1 Kč.

Případová studie č. 2

Důchod při účasti pouze v I. pilíři		Důchod při účasti i ve II. pilíři	
Státní důchod (z 28%)	14 461 Kč	Státní důchod (z 25%)	12 625 Kč
Fondová složka (3%)	0 Kč	Fondová složka (3%)	2 623 Kč
Fondová složka (2%)	0 Kč	Důchod z veřejného pojištění (25+3%)	15 248 Kč
.....		Fondová složka (2%)	1 749 Kč
Důchod celkem	14 461 Kč	Důchod celkem	16 997 Kč

Rozdíl		Důchodový věk	
Státní důchod	-1 836 Kč	
Fondová složka (3%)	2 623 Kč	68 let	
Důchod z veřejného pojištění	787 Kč	
.....		Doba pojištění 48 let	
Důchod celkem	2 536 Kč	Doba spoření 39 let	

Zdroj: MPSV

Studie v pořadí druhá ukazuje důchodové příjmy pana Petra narozeného roku 1983, s průměrnou hrubou mzdou 35 000 Kč. Do důchodu půjde v 68 letech, neboť jak je z teorie známo: U ročníků narozených po roce 1977 se věk odchodu do důchodu stanoví tak, že se k věku 67 přičte počet kalendářních měsíců, který odpovídá dvojnásobku rozdílu mezi rokem narození a rokem 1977. Zvolena byla opět strategie vyvážená ve výši 4,5%.

Tento případ vykazuje oproti příkladu předešlému značné rozdíly. Ty jsou způsobeny zejména tím, že pan Petr si bude spořit delší dobu, neboť se jedná o mladší ročník, konkrétně tedy 39 let spoření, tj. o 30 let spoření více než paní Jana, která bude spořit pouze 9 let. Dalším ukazatelem, který zapříčiňuje markantní rozdíly ve výši příjmu

v důchodovém věku je samozřejmě skutečnost, že pan Petr disponuje s o 10 000 Kč vyšší hrubou mzdou, tedy 35 000 Kč.

Z titulu účasti ve II. pilíři bude tedy státní důchod pana Petra od státu nižší o 1 836 Kč, tj. 12 625 Kč, oproti důchodu z I. pilíře ve výši 14 461 Kč. Důchod z II. pilíře, odpovídající vyvážané pojistné sazbě (tedy 3% z hrubé mzdy), bude 2 623 Kč. Celkový důchod financovaný stejným pojistným (28% resp. 25% + 3%) bude při účasti ve II. pilíři vyšší o 787 Kč, než státní důchod v I. pilíři. Celkový důchod pana Petra bude zejména díky dodatečnému odvodu (2% z hrubé mzdy) vyšší o 2 536 Kč.

V tomto případě má pan Petr důchod z druhého pilíře vyšší o 787 Kč než v případě důchodu z prvního pilíře. Neuvažujeme-li odvedené 2% z kapsy účastníka, které by také mohl spořit jinou formou. Dalo by se tedy říci, že výhodnost účasti v II. pilíři se pro pana Petra rovná 787 Kč.

Z výše uvedených studií je zřejmé, že účast ve II. pilíři je výhodná zejména pro mladší ročníky, kteří si touto formou budou spořit více let, dále pro skupiny s vyššími než průměrnými příjmy. Výše zhodnocení účastníka je závislá na tom, jaké má daný jedinec zkušenosti s investičními produkty a toleranci k riziku.

Doplňkové penzijní spoření představující III. pilíř je další variantou jak si zabezpečit určitou část příjmu na stáří. Penzijní spoření je flexibilnější variantou ve smyslu kolik si spořit v závislosti na věku, respektive účastník může ovlivnit výši příspěvku při uvážení věku odchodu do důchodu. Existují také kalkulačky na internetu, které vypočítají předpokládanou výši příjmu v důchodovém věku a jeho zhodnocení. V případě, že by se paní Jana ze studie č. 1 rozhodla spořit si v rámci tohoto pilíře, uvažujeme, že doposud tak nečinila, mohla by si k důchodu (z I. či II. pilíře), při měsíční úložce 1 000 Kč a tedy při dosažení maximálního ročního státního příspěvku 230 Kč, přilepšit o cca 110 000 Kč plus procentní zhodnocení p.a. daného penzijního fondu, a to za dobu 9 let, tedy té doby, která ji zbývá do odchodu do důchodu.

Při rozhodování se o vstupu do II. pilíře je tedy nutné, aby účastník bral v úvahu výši své hrubé mzdy a věk odchodu do důchodu, respektive dobu spoření. Při rozhodnutí se pro účast ve II. pilíři je nezbytná také volba investiční strategie. Nabízené strategie jsou celkem čtyři a liší se nejen procentní výnosností, ale také výší rizikovosti daného fondu.

Dodatečně uvedu, že výše hrubé mzdy paní Jany v případové studii č. 1 přesahuje průměrnou hrubou mzdu, která činila za 3. čtvrtletí roku 2013, dle ČSÚ, 21 331 Kč. V případě, že by paní Jana disponovala s průměrnou hrubou mzdou, její důchod by mohl vypadat následovně:

Případová studie č. 3

Důchod při účasti pouze v I. pilíři		Důchod při účasti i ve II. pilíři	
Státní důchod (z 28%)	10 284 Kč	Státní důchod (z 25%)	9 923 Kč
Fondová složka (3%)	0 Kč	Fondová složka (3%)	315 Kč
Fondová složka (2%)	0 Kč	Důchod z veřejného pojištění (25+3%)	10 238 Kč
.....		Fondová složka (2%)	210 Kč
Důchod celkem	10 284 Kč	Důchod celkem	10 448 Kč

Rozdíl	Důchodový věk
Státní důchod	-361 Kč
Fondová složka (3%)	315 Kč
Důchod z veřejného pojištění	-46 Kč
.....	
Důchod celkem	164 Kč
.....	
61 let 8 měsíců	
.....	
Doba pojištění 41 let	
Doba spoření 9 let	

Zdroj: MPSV

Z titulu účasti ve II. pilíři by byl důchod od státu paní Jany nižší o 361 Kč. Důchod ve II. pilíři by byl, díky vyvážené pojistné sazbě 3%, 315 Kč. Celkový důchod financovaný stejným pojistným (28%, myšleno 25% + 3%) by byl nižší o 46 Kč a díky dodatečnému odvodu 2% by byl celkový důchod paní Jany vyšší o 164 Kč.

V tomto případě by bylo pro paní Janu nevýhodné do II. pilíře vstoupit, neboť by čelila ztrátě ve výši 46 Kč než v případě ponechání si státního důchodu. Opět neuvažujeme 2% odvod z hrubé mzdy, které jdou z její kapsy a mohla by je spořit jinde.

V České republice na průměrnou mzdu nedosáhnou dvě třetiny zaměstnanců, protože průměrná mzda je ovlivněna nadstandardními příjmy nejlépe ohodnocených zaměstnanců. Důvodem, proč se II. pilíř netěší přílišné účasti, může být tedy právě tato skutečnost, jak lze vidět z případové studie č. 3, tedy s uvážením věku paní Jany, neboť v případě mladšího ročníku při zachování průměrné mzdy se nevýhodnost snižuje s přibývajícím dobou spoření.

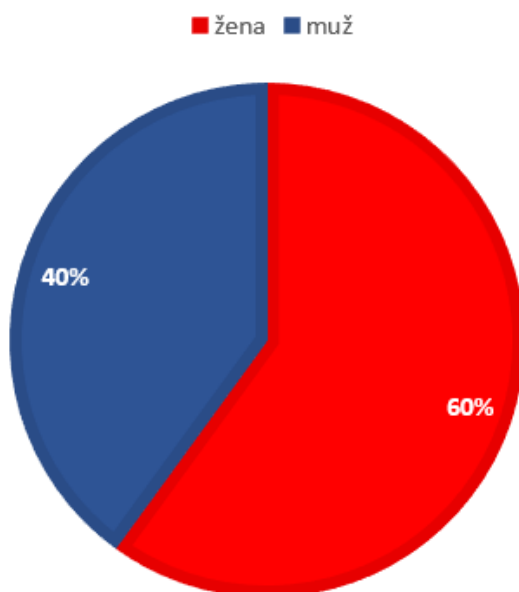
3.2 Dotazníkové šetření

V počátcích psaní této diplomové práce nebylo dotazníkové šetření vůbec zamýšleno, avšak vzhledem k nízkému počtu účastníků ve II. pilíři začaly být uvažovány důvody, pro které tomu tak je a bylo tedy provedeno dotazníkové šetření. Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na informovanost veřejnosti o důchodové reformě, zejména pak o existenci II. pilíře, protože právě neinformovanost veřejnosti může být jedním z důvodů, proč se II. pilíř netěší přílišné účasti. V návaznosti na toto byl sestaven dotazník, viz příloha č. 1.

3.2.1 Vyhodnocení dotazníků

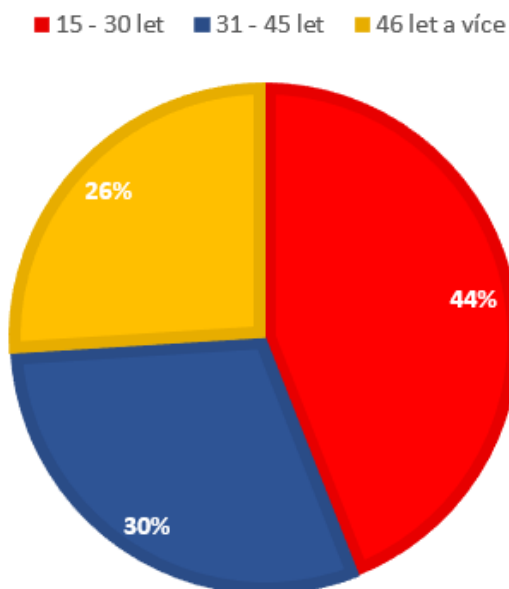
Dotazníky byly respondentům poskytnuty prostřednictvím internetového portálu www.surveymonkey.com a šetření se zúčastnilo celkem 100 respondentů, a to v celkovém rozložení 60 žen a 40 mužů.

Graf č. 3: Struktura respondentů podle pohlaví

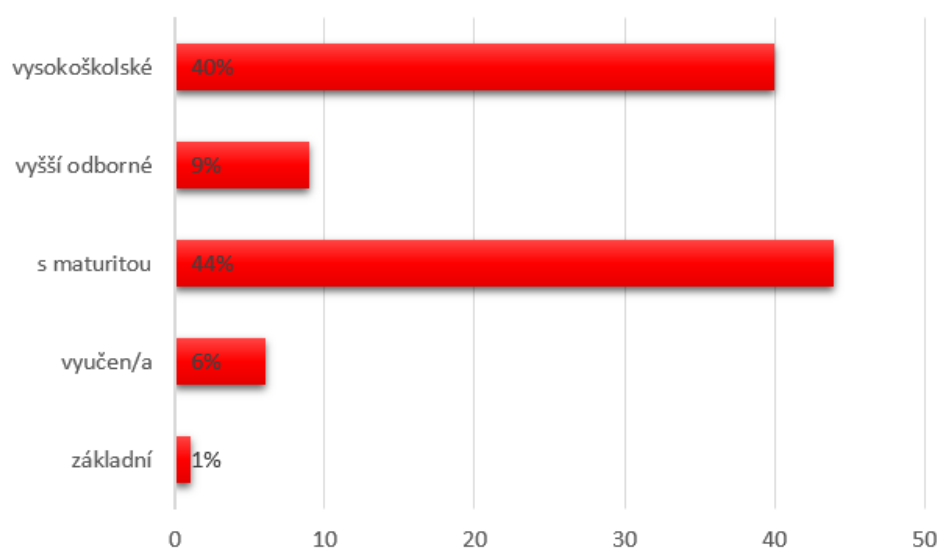
Uvedený graf znázorňuje rozložení respondentů dle pohlaví, v absolutních číslech se zúčastnilo 40 mužů a 60 žen.

Graf č. 4: Věková struktura respondentů

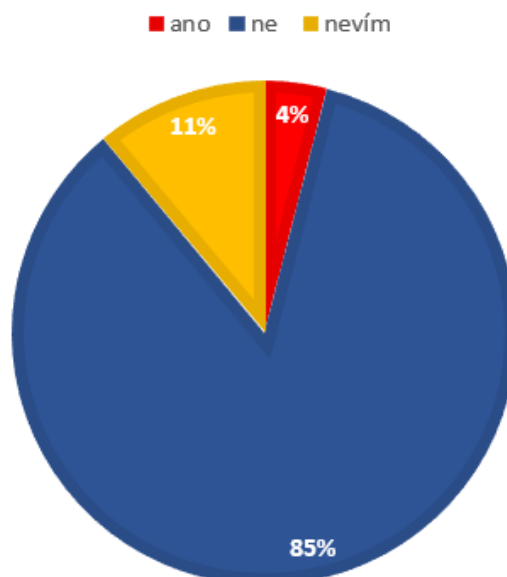
Graf č. 4 zobrazuje věkové rozložení respondentů, které je následující: V počtu 44 respondentů bylo v rozmezí věku 15 – 30 let, dále se účastnilo 30 respondentů ve věku 31 – 45 let a nejméně respondentů bylo ve věku 46 let a více, a to v počtu 26 osob.

Graf č. 5: Vzdělání respondentů

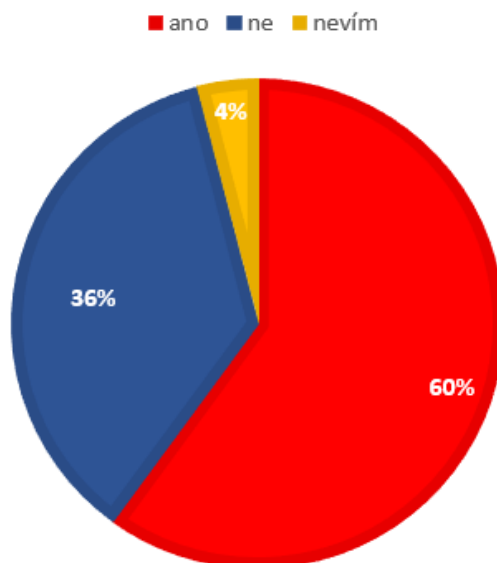
Graf č. 5 uvádí vzdělanostní strukturu respondentů. 44 respondentů uvedlo jako dosažené vzdělání s maturitou, v těsném závěsu byli respondenti s vysokoškolským vzděláním a 1 respondent uvedl, že disponuje pouze základním vzděláním.

Graf č. 6: Účastnictví respondentů ve II. pilíři důchodové reformy

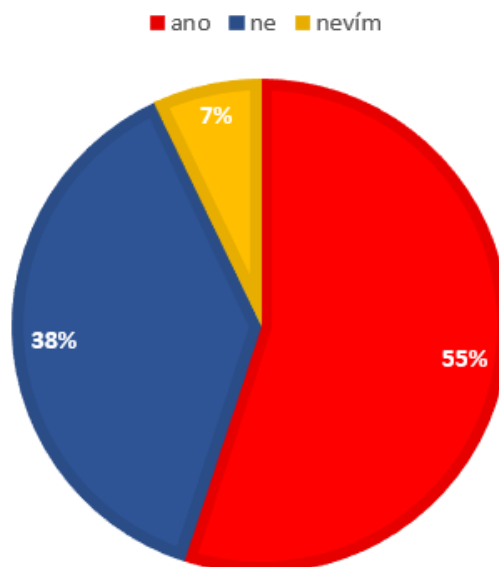
Z uvedeného grafu je patrná účast respondentů v II. pilíři. 85 respondentů se neúčastní II. pilíře důchodové reformy, 11 respondentů neví, zda se účastní a 4 z dotázaných uvedli, že se II. pilíře účastní.

Graf č. 7: Penzijní připojištění se státním příspěvkem

Následující graf shrnuje odpovědi na otázku č. 5 „*Využíváte penzijní připojištění se státním příspěvkem?*“. Ve výsledku penzijní připojištění využívá 60 respondentů, 36 respondentů jej nevyužívá a 4 respondenti nevědí, zda si spoří v rámci penzijního připojištění.

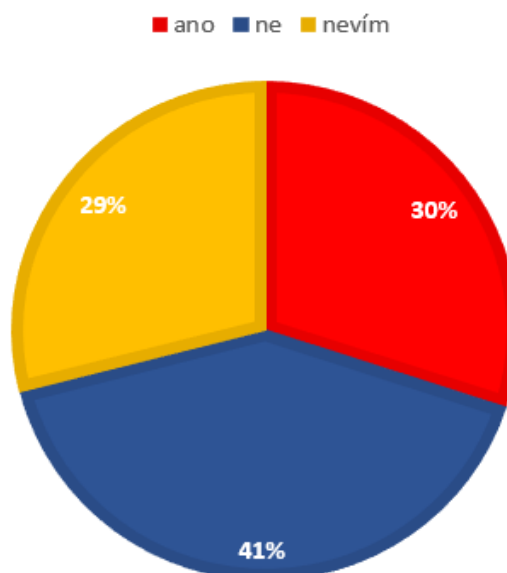
Graf č. 8: Informovanost o změnách souvisejících s důchodovou reformou

Graf č. 8 podává informaci o počtu respondentů informovaných o důchodové reformě. 55 respondentů se cítí být informovanými se změnami, které s sebou přináší důchodová

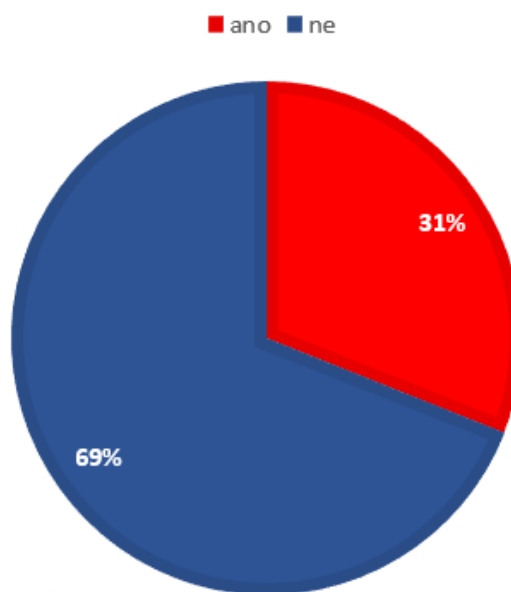
reforma. Celkem vysoký podíl respondentů je však neinformovaných, v počtu 38 z celkového počtu dotázaných.

Graf č. 9: Porozumění respondentů s důchodovou reformou

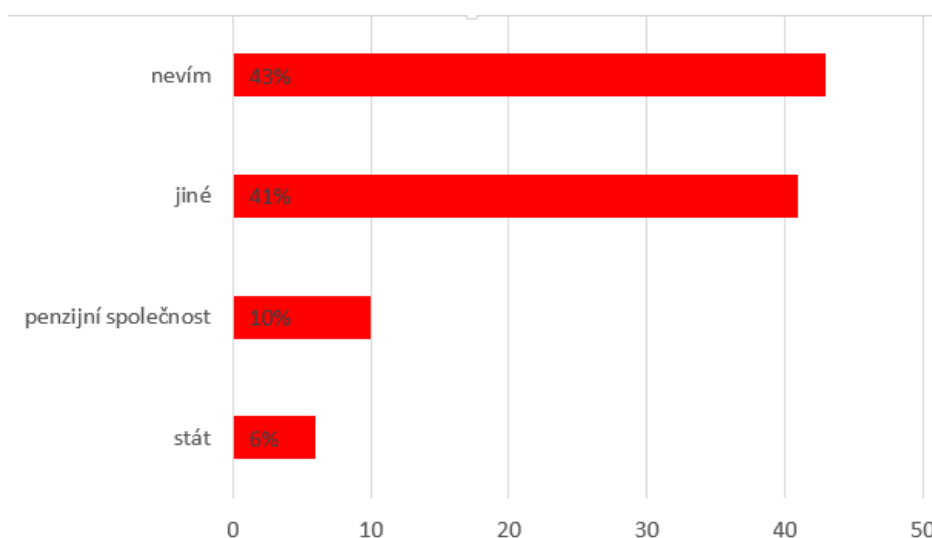
Z uvedeného grafu vyplývá, jak jsou respondenti srozuměni s důchodovou reformou respektive se změnami, které přináší. 30 respondentů uvedlo, že jsou pro ně změny srozumitelné, o dalších 70 respondentech toto tvrdit nelze, buď nejsou srozuměni, nebo nevědí.

Graf č. 10: Rozdíly mezi II. a III. pilířem

Na otázku ověřující znalost a srozumitelnost problematiky důchodové reformy bylo odpovězeno následovně: V 31 případech respondenti znali rozdíly mezi II. a III. pilířem, vysokým číslem však bylo 69 respondentů, kteří tyto rozdíly neznají. Mezi nejčastěji uváděnými rozdílnostmi byl věkově omezený vstup do II. pilíře a nemožnost z něj vystoupit, dále byla uváděna 2% plus 3% z hrubé mzdy, dále také, že prostředky jsou předmětem dědictví v případě úmrtí účastníka, často uváděná byla také výhodnost II. pilíře pro osoby s vyšším příjmem. V rámci III. pilíře byla uváděna možnost čerpat státní příspěvek, daňové úlevy, možnost předdůchodu, rozdíly ve vyplácení penzí a možnost rozhodnout se kdy a kolik si bude účastník spořit. Dále respondenti uváděli, že do II. i III. pilíře lze dobrovolně vstoupit, avšak ze II. pilíře nelze vystoupit. Lze s jistotou říci, že všech 31 respondentů skutečně rozumí změnám, které sebou důchodová reforma přináší.

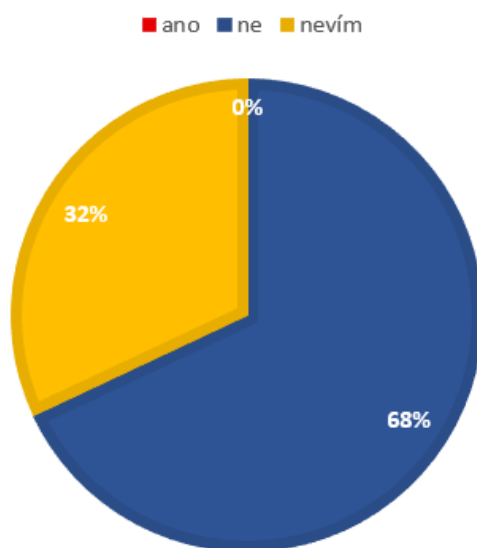
Graf č. 11: Zhodnocení otázky “Kdo se o Vaše peníze postará lépe?”

Na výše uvedenou otázku respondenti odpověděli tak jak je uvedeno v grafu, přičemž zdůvodnění své volby respondenti uváděli v následující otázce a vypadalo následovně:

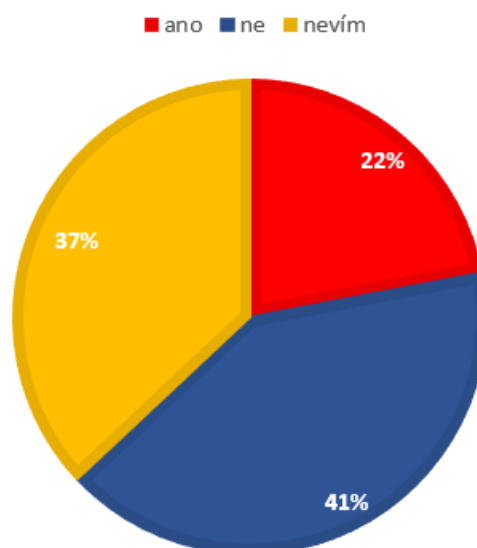
Nejvíce respondenti uvedli, že se o své peníze postarají nejlépe sami, a to nejrůznějšími investicemi do nemovitostí, fondů či dětí. V celku panuje nedůvěra vůči státu a institucím. Vůči státu však zejména z důvodu nestabilní politické situace a nemožnosti odvrátit změny v legislativě. Penzijní společnosti se těší o něco větší důvěře nežli stát. Z respondentů by své prostředky penzijní společnosti svěřila 1/10 a to z důvodu, že se rozhoduje na základě trhu a stát do ni nezasahuje.

Graf č. 12: Naplnění plánovaných prognóz

68 respondentů se domnívá, že II. pilíř není využíván dle plánovaných prognóz, myšleno ve smyslu počtu účastníků a zbylých 32 respondentů na tuto otázku odpovědělo volbou možnosti „nevím“. Dá se říci, že všichni respondenti jsou přesvědčeni o tom, že II. pilíř je ve skutečnosti „propadák“ v souladu s plánovanými prognózami.

Graf č. 13: Obavy o naspořené peníze

Na otázku „Máte obavy, že kvůli důchodové reformě přijdete o naspořené peníze?“ se respondenti vyslovili v počtu 41, že obavy nemají a v počtu 37 osob byla zvolena možnost nevím. U respondentů, kteří mají obavy, tedy jejichž odpověď zněla, že ano, bylo nutné

uvést důvody, a ty byly následující: Neustálá změna levice a pravice, krach na finančních trzích, často uváděná byla také inflace a odkaz na již reformované Maďarsko, což je pro respondenty, dle odpovědí, velký „strašák“.

Poslední otázka, v pořadí č. 13, „*Co si představíte, když se řekne důchodová reforma?*“ vykazovala u respondentů velké podobnosti. Zejména to byla negativní heslovitá slova v podobě: Fiasko, tunel, krádež, nic, nejistota a zmatek. V ostatních případech to bylo uvádění základních rysů jednotlivých pilířů a vůbec třípilířového modelu. Na této otázce bylo zajímavé pozorovat fakt, že respondenti, kteří v celém dotazníku uváděli, že nejsou srozuměni s důchodovou reformou a jejími změnami, se u této otázky ztotožnili zejména negativními hesly ve výše uvedených podobách. Respondenti cca v 70% neznají problematiku důchodové reformy, ale přesto o ní tvrdí, že se jedná o fiasko, tunel apod. To je řekla bych základní kámen úrazu, kdy veřejnost konzumuje informace dostupné z médií a zejména kvůli neustálé nestabilitě na politické scéně odsuzují něco, čemuž sami nedali prostor pro vlastní porozumění.

3.2.2 Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření

Ze získaných responsí je zřejmé, že informovanost v oblasti důchodové reformy pokulhává. Necelých 70% respondentů nemá žádný přehled o tomto fenoménu. Celkem pouze 4 respondenti uvedli, že se účastní II. pilíře. Ve většině odpovědí je cítit nedůvěra vůči státu a institucím. Výsledky dotazníkového šetření lze v podstatě shrnout do následujících bodů, jakožto důvodů, pro které může být II. pilíř označován jako „propadák“:

- nemožnost opustit systém je pro respondenty velkou hrozbou a stává se pro ně tak neefektivní. Z dlouhodobého hlediska nikdo nemůže zaručit podmínky, za kterých byl vznik tohoto pilíře uvažován a příslibován občanům. Z toho vyplývá další bod kritiky, a to, že:
- nelze garantovat, že systém nebude žádným způsobem měněn ze strany politických rozhodnutí, což budí u občanů nejistotu a mizivou vidinu svých naspořených prostředků v důchodovém věku, neboť jak je z teorie známo:
- prostředky si účastník nemůže vybrat v průběhu spoření a vlastně nelze prostředky jednorázově vybrat ani v důchodovém věku, což respondenti vidí jako velmi

omezující a vlastně jakési poručníkování ze strany státu. Když už je řeč o státu, ten čelí vůbec veliké kritice ze strany respondentů a to zejména kvůli:

- obavám z vytunelování – často respondenti připomínkovali situaci z Maďarska, kdy vláda použila prostředky vložené do II. pilíře na snížení státního dluhu. Chladným je však nenechala ani politická aféra z léta 2013, kdy padla vláda Petra Nečase.
- Dále svou roli hraje fakt, který je neustále omílán, a to, že II. pilíř je výhodný pro vyšší příjmové skupiny a mladší občany, kteří si tak budou spořit více let. Tyto dva ukazatele současně však splňuje jen málokdo.
- Možnost penzijního připojištění se státním příspěvkem využívá na 60 respondentů a definují to jako vlastní zajištění se na stáří, a tedy jedno z nejspolehlivějších.

Nutno zmínit, že výše uvedené body jsou analyzovány z odpovědí 30% respondentů, kteří mají o problematice jistý přehled, na 70% respondentů zůstává neinformovaných, což je velmi vysoké procento.

Z příkladu maďarského znárodnění úspor tamních střadatelů může plynout, že i v případě dokonalého programu a patrné nutnosti zavedení II. pilíře jako nutného reformního kroku důchodového systému, nemá účastník žádnou jistotu a politik tak může kdykoliv přijít a zvednout tzv. prostředníček, což představuje jednu z největších hrozeb pro účastníky II. pilíře všude tam, kde je zaveden nebo chystán.

5 ZÁVĚR

Důchodová reforma je aktuálním tématem již několik let a je třeba si uvědomit proč tomu tak je. Za stěžejní důvody lze označit to, že není k dispozici dostatek finančních prostředků na důchody, protože tyto byly předešlými vládami použity na jiné účely než na ty, na které byly určeny. Druhým důvodem je fakt, že ubývá budoucích plátců, tedy dětí a logicky lze předpokládat, že reforma jako taková by měla zajistit správné nakládání s finančními prostředky určenými na vyplácení důchodů a motivovat rodiny k tomu, aby měly děti. Zdá se to jednoduché, skutečnost je však jiná. Od 1. 1. 2013 vešla v platnost důchodová reforma avšak ne v takovéto podobě, ale v podobě nově vzniklého II. pilíře, kdy účastník může posílat státu o 3% méně na sociálním pojištění, tedy snížit z 28% na 25% a zbylá 3% spořit v důchodových fondech. Podmínkou k získání 3% na svůj spořicí účet však je, že si účastník musí přidávat 2% ze své hrubé mzdy nebo v případě OSVČ ze základu pro výpočet pojistného. V tomto nastavení důchodová reforma působí, dalo by se říct výhodně, avšak při bližším prouzkoumání se nejedná zase o tak výhodný "business". Existuje řada ukazatelů, které je nutné brát v potaz v případě rozhodování se o vstupu do tohoto systému. Mezi tyto patří zejména věk potenciálních účastníků, výše hrubé mzdy a schopnost volit si investiční strategii. K tomuto byly v praktické části prováděny případové studie, za účelem poukázání na skutečnost, že II. pilíř je výhodný pro osoby s vyššími než průměrnými platy a osoby zejména v mladém věku. Tyto podmínky současně splňuje však málokdo což může mít vliv na počet účastníků tohoto pilíře.

V současné době lze s jistotou říci, že II. pilíř se netěší přílišné účasti a zřejmě ani zájmu o informace v této problematice. V první polovině roku 2013 měl tento nově vzniklý systém pouze 75 000 účastníků oproti vládou předpokládané půlmilionové účasti. Důvodů, proč tomu tak je, může být hned několik. Opomeneme-li výše uvedené ukazatele, může jedním z důvodů být nedokonalá informovanost veřejnosti o důchodové reformě, jak lze vyčíst z dotazníkového šetření, kdy 70% respondentů se v problematice důchodové reformy vůbec neorientuje. Druhým důvodem pak může být zejména nedůvěra vůči státu a institucím, což může souviset s reformou realizovanou v Maďarsku a následnému znárodnění tamních úspor účastníků. Obavy tohoto typu vyllynuly také z dotazníkového šetření. Tento příklad je, dalo by se říct, ostrašujícím všude tam, kde je reforma v této podobě realizována nebo uvažována. K tomuto také přispívá situace, která se odehrává na

politické scéně. Respondenti působili ve svých výpovědích, zejména v případě otevřených otázek, spíše pesimisticky vůči jakékoli politické intervenci do života občanů. Nutno zmínit, že v řadě případů se politici nevhodnými způsoby propůjčují k lobistickým zájmům jednotlivých skupin, což může být jedním z důvodů nedůvěry veřejnosti nejen vůči státu, ale i některým institucím. Je však nutné připomenout odpovědnost občanů za budoucí příjmy, které jim budou plynout v důchodovém věku. Společnost je nutí k přímé odpovědnosti nastavit si již nyní možnost postupovat tak, aby si dostatek finančních prostředků mohly zajistit přistoupením k jednotlivým pilířům navrhované důchodové reformy. Chování občanů zcela určitě ovlivňuje střídání koncepcí v této oblasti. Zpravidla každá nová vláda si v sobě přináší možnosti změny dané oblasti a občané vidí v této oblasti velká rizika, které mohou ovlivnit čerpání prostředků v seniorském věku. Zcela jistě by přispěla k uklidnění situace jasně stanovená koncepce napříč všemi parlamentními stranami, aby případné změny ve vedení společnosti tolik neovlivňovaly rozhodování občanů a neumocňovaly pocit nejistoty, který jim brání zvolit navrhované změny v důchodové politice státu.

Každý z nás podle nového občanského zákoníku nese odpovědnost za své chování a nelze očekávat, že stát bude fungovat tak, že chybějící finanční prostředky doplní z jiných oblastí jeho příjmů. Občané si musí uvědomit, že je plně jejich odpovědností chovat se tak, aby si dostatek finančních prostředků na poslední období jejich života zajistili sami, a to tak, že využijí nabízené možnosti důchodové reformy a zvolí si, pro ně, neoptimálnější variantu. K jejich správnému rozhodování by měla přispět, zejména po obsahové stránce, i tato práce.

6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení*. 1. vyd. Grada Publishing, 2012. 352 s. ISBN 978-80-247-3724-9.
2. ČEVELA, Rostislav, KALVACH, Zdeněk, ČELEDOVÁ Libuše. *Sociální gerontologie*. 1. vyd. Grada Publishing, 2012. 264 s. ISBN 978-80-247-3901-4.
3. HENSELEIT, Christoph, ROSAUER, Verena. Major Pension System and Structural Reform Proposals for PAYG Pension Systems. 2004. ISBN-13: 9783638271066.
4. JANDA, Josef. *Zajištění na stáří: jak se co nejlépe připravit na podzim života*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. 197 s. ISBN 978-80-247-4400-1.
5. KOCIÁNOVÁ, Helena. *Finanční gramotnost v kostce – aneb co Vás neměl kdo naučit*. 1. vyd. ANAG, 2012. 152 s. ISBN 978-80-7263-767-6.
6. NOVOTNÝ, Vít. *From Reform to Growth. Centre for European Studies*. 2013. 543 s. ISBN 978-90-5972-751-9.
7. OKAMURA, Tomio. *Umět vládnout*. 1. vyd. Fragment, 2011/2012. 112 s. ISBN 978-80-253-1253-7.
8. OKAMURA, Tomio. *Umět žít*. 1. vyd. Fragment. 2012. 112 s. ISBN 978-80-253-1498-2.
9. PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik: právní stav k 1.1.2011*. 12. aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. 128 s. ISBN 978-80-247-3616-7.
10. ROCHA, Roberto, VITTAS, Dimitri. *Pension Reform in Hungary*. World Bank Publications, 2001. 29 s.
11. RYBA, Jan a kol. *Zákon o důchodovém pojištění a předpisy související*. 1. vyd. Praha: Orac. 1996. 191 s. ISBN 80-901938-0-3.
12. RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v ČR 2013*. 1. vyd. ANAG, 2013. 115 s. ISBN 978-80-7263-821-5.
13. SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 2012. 152 s. ISBN 978-80-247-4479-7.

Internetové zdroje

14. ČESKÁ STRANA SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÁ. *Druhý pilíř je kasino, ve kterém vyhraji jen majitelé penzijních společností* [online]. 2011. [cit. 2013-08-22].

- Dostupný z WWW: <cssd.cz/media/tiskove-zpravy/druhy-pilir-je-kasino-ve-kterem-vyhraji-jen-majitele-penzijnich-spolecnosti/>.
15. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ 2013. *Starobní důchody* [online]. Praha 2012. [cit. 2014-01-28]. Dostupný z WWW: <cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>.
 16. Česko. *Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění* [online]. [cit. 2013-08-22]. Dostupný z WWW: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=43085&nr=155~2F1995&rpp=15#local-content>>.
 17. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Český důchodový systém* [online]. [cit. 2013-12-14]. Dostupný z WWW: <mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf>.
 18. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Důchodová reforma* [online]. [cit. 2013-12-14]. Dostupný z WWW: <duchodovareforma.mpsv.cz/cs/>.
 19. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Kalkulačka k důchodové reformě* [online]. [cit. 2014-02-28]. Dostupný z WWW: <duchodovakalkulacka.mpsv.cz/www/>.
 20. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Obecná informace k zákonu o důchodovém pojištění* [online]. [cit. 2014-02-28]. Dostupný z WWW: <mpsv.cz/cs/617>.
 21. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Pojistněmatematická zpráva o důchodovém pojištění 2012* [online]. [cit. 2014-02-28]. Dostupný z WWW: <mpsv.cz/files/clanky/13783/PMZ-2012.pdf>.
 22. NOVINKY.CZ. *Druhý pilíř Nečasovy vlády nový kabinet zruší za dva roky* [online]. [cit. 2014-02-02]. Dostupný z WWW: <novinky.cz/domaci/326167-druhy-pilir-necasovy-vlady-novy-kabinet-zrusi-za-dva-roky.html>.
 23. PENÍZE.CZ 2004-2012. *Po Budapešti a Bratislavě couvá z penzijní reformy Varšava* [online]. [cit. 2013-10-11]. Dostupný z WWW: <penize.cz/zajisteni-na-duchod/260137-po-budapesti-a-bratislave-couva-z-penzijni-reformy-varsava>.
 24. PENÍZE NAVÍC.CZ. *Maďarská důchodová reforma končí znárodněním úspor* [online]. [cit. 2014-01-02]. Dostupný z WWW: <novinky.cz/domaci/326167-druhy-pilir-necasovy-vlady-novy-kabinet-zrusi-za-dva-roky.html>.

25. PENZIJNÍ SPOLEČNOST ČESKÉ POJIŠŤOVNY 2012. *O produktu* [online]. [cit. 2014-01-22]. Dostupný z WWW: < pfcv.cz/duchodove-sporeni/o-produktu.html >.

7 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník	66
-------------------------------------	-----------

Příloha č. 1: Dotazník

DOTAZNÍK

Dobrý den,

jsem studentkou 5. ročníku České Zemědělské Univerzity v Praze, kde studuji obor hospodářská a kulturní studia na provozně ekonomické fakultě (PEF). Žádám Vás o vyplnění dotazníku, který je nezbytný pro zpracování mé diplomové práce na téma „Důchodová reforma v ČR“. Cílem tohoto dotazníku je vyhodnotit, zda *„Je veřejnost informována o důchodové reformě respektive o změnách, které s sebou přináší?“*. Získané informace budou použity pouze pro účely statistického vyhodnocení dotazníku. Dotazník je zcela anonymní. Otázky jsou uzavřené, kdy je nutné zakroužkovat jednu z nabízených variant a otázky otevřené, kde je nutné odpovět slovně.

Předem Vám děkuji za spolupráci.

Bc. Johana Janečková

1) Pohlaví

- a. žena
- b. muž

2) Věk

- a. 15 – 30 let
- b. 31 – 45 let
- c. 46 a více let

3) Dosažené vzdělání

- a. základní
- b. vyučený/á
- c. s maturitou
- d. vysokoškolské

4) Jste účastníkem II. pilíře důchodové reformy?

- a. ano
- b. ne
- c. nevím

5) Využíváte penzijní připojištění se státním příspěvkem?

- a. ano

- b. ne
 - c. nevím
- 6) Jste informován/a o změnách souvisejících s důchodovou reformou (I. **II.** III. pilíř)
- a. ano
 - b. ne
 - c. nevím
- 7) Jsou pro Vás tyto změny srozumitelné?
- a. ano
 - b. ne
 - c. nevím
- 8) Víte, jaké jsou rozdíly mezi II. a III. pilířem důchodové reformy?
- a. ano, vypište některé
 - b.
.....
 - c. ne
- 9) Kdo se o Vaše peníze postará lépe?
- a. stát - důvod:
 - b. penzijní společnost – důvod:
 - c. jiné, zdůvodněte:
 - d. nevím
- 10) Myslíte, že je II. pilíř občany využíván dle plánovaných prognóz?
- a. ano
 - b. ne
 - c. nevím
- 11) Máte obavy, že kvůli důchodové reformě přijdete o naspořené peníze?
- a. ano, vypište alespoň jeden důvod
.....
 - b. ne
 - c. nevím
- 12) Co si představíte, když se řekne důchodová reforma? Prosím vypište, zhodnoťte.
.....
.....